

Statistická šetření ekologického zemědělství

Základní statistické údaje (2018)

TÚ 4212 /2019

Výstup č. 2

Odpovědný řešitel: Ing. Hana Šejnohová, Ph.D.

Spoluřešitelé: Ing. Sabina Warthová

Ing. Jana Babáčková

Ing. Mgr. Lucie Rádlová

Praha, září 2019

Obsah

Seznam tabulek.....	3
Seznam grafů	4
Seznam zkratk.....	5
Úvod zprávy	7
Metodika sběru dat.....	8
Část I. Základní statistické údaje za rok 2018.....	10
1. Vývoj ekologického zemědělství v ČR a struktura půdního fondu	10
1.1 Vývoj užití půdy v ekologickém zemědělství	11
1.2 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství v roce 2018	14
1.3 Velikostní struktura ekofarem	15
1.4 Ekofarmy z pohledu regionálního rozmístění	16
2. Rostlinná výroba a produkce na ekologických farmách	20
3. Živočišná výroba a produkce na ekologických farmách.....	27
4. Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství	32
5. Další informace o ekologických farmách.....	34
5.1 Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2016)	34
5.2 Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2016).....	35
Část II. Prodej a užití produkce ekofarem v roce 2017	37
6. Způsob uplatnění bioprodukce vyprodukované na ekofarmách (rok 2017).....	37
6.1 Způsob uplatnění rostlinné produkce z ekofarem.....	38
7. Způsob prodeje bioproduktů z ekofarem (rok 2017)	46
7.1 Prodej bioproduktů na konvenčním trhu	46
7.2 Prodej bioproduktů s certifikátem.....	46
7.3 Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách	54
8. Zpracování bioproduktů na ekofarmách.....	56
9. Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin	58
9.1 Základní dotace na plochu	59
9.2 Podpora EZ v rámci dalších opatření PRV	63
Závěr zprávy.....	64

Seznam tabulek

Tab. 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství ČR (1990–2018).....	11
Tab. 2 Srovnání struktury půdního fondu v EZ v ČR ve vybraných letech (%).....	12
Tab. 3 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (1999–2018).....	13
Tab. 4 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2018	14
Tab. 5 Velikostní struktura ekofarem v roce 2017 a 2018.....	15
Tab. 6 Velikostní rozložení výměr OP, TTP a TK na ekofarmách v roce 2018.....	16
Tab. 7 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2018	17
Tab. 8 Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2018.....	19
Tab. 9 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2018 – základní komodity	22
Tab. 10 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2018 – zelenina a jahody	23
Tab. 11 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2018 – pícniny	24
Tab. 12 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2018 – trvalé kultur	24
Tab. 13 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2018 – trvalé travní porosty	25
Tab. 14 Plochy a produkce v EZ na orné půdě v letech 2017 a 2018 a srovnání s celkovou osevní plochou a produkcí v ČR v roce 2018	26
Tab. 15 Počet BIO zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2017 a 2018.....	28
Tab. 16 Počet zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2017 a 2018	29
Tab. 17 Živočišná bioprodukce na ekofarmách v roce 2017 a 2018.....	31
Tab. 18 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2017 a 2018	32
Tab. 19 Registrovaní výrobci biopotravin s danou ekonomickou aktivitou (výrobní činností) v roce 2018.....	33
Tab. 20 Podíl ziskových ekofarem dle zaměření produkce v roce 2016 a 2017.....	34
Tab. 21 Počet pracovníků na ekologických farmách v roce 2016 a 2017	36
Tab. 22 Způsob uplatnění rostlinné produkce ekofarem v roce 2017 a srovnání s plánovanou produkcí.....	41
Tab. 23 Způsob uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2017 a srovnání s plánovanou produkcí.....	45
Tab. 24 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2017 – obiloviny.....	49
Tab. 25 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2017 – ostatní	50
Tab. 26 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2017 – Trvalé kultury ...	51
Tab. 27 Způsob prodeje hlavních bioproduktů ŽV a realizované ceny v roce 2017	53
Tab. 28 Počet ekofarem prodávajících bioprodukty a biopotraviny ze dvora (2008–2017).....	55
Tab. 29 Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy (2008–2017).....	55
Tab. 30 Počet a zaměření faremních zpracovatelů biopotravin v roce 2016, 2017 a 2018.....	57
Tab. 31 Výše plateb na ha dle PRV 2014–2020, platná od roku 2015	59
Tab. 32 Vývoj plateb na hektar plochy v EZ (1998–2014)	61
Tab. 33 Zažádané finanční prostředky na plochu v roce 2016, 2017 a 2018.....	62
Tab. 34 Přehled zájmu o investiční opatření PRV s bodovým zvýhodněním v roce 2018	63

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj celkové výměry půdy v EZ, počtu farem a podílu na celkovém ZPF (1990–2018).....	10
Graf 2 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2018.....	18
Graf 3 Struktura plodin na OP dle výměr v ekologickém zemědělství v ČR v roce 2018 (%)	25
Graf 4 Podíl uplatnění produkce vybraných kategorií plodin v roce 2017 z hlediska typu trhu (%).....	40
Graf 5 Podíl prodeje dle typu kvality (bio nebo konvenční produkt) u vybraných kategorií živočišných produktů v roce 2017 (%)	44
Graf 6 Podíl zrealizovaného prodeje produkce z pohledu kategorie „BIO“ a „konvenční produkt“ v roce 2017 (%)	46
Graf 7 Vývoj dotací v EZ (1998–2018)	60

Seznam zkratk

AEO	agroenvironmentální opatření
AEKO	agroenvironmentální klimatická opatření
AG	akciová společnost (Aktientgesellschaft)
AWU	Annual Work Unit (počet pracovníků přepočtených na plný úvazek)
BIO	označení produktu získaného v ekologickém zemědělství
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
ČÚZK	Český úřad zeměměřický a katastrální
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EZ	ekologické zemědělství
EZFRV	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD)
FADN	Zemědělská účetní datová síť
FSS	Strukturální šetření v zemědělství (Farm Structure Survey)
ha	hektary (měrná jednotka)
HRDP	Horizontální plán rozvoje venkova
HV	hospodářský výsledek
IČ	identifikační číslo
KBTPM	krávy bez tržní produkce mléka
kg/kg ž. v.	kilogramy/kilogramy živé váhy (měrná jednotka)
KO	kontrolní organizace
ks	kusy (měrná jednotka)
KZ	konvenční zemědělství
l	litry (měrná jednotka)
LAKR	léčivé, aromatické a kořeninové rostliny
LFA	Less Favoured Areas (méně příznivé oblasti pro zemědělství)
LPIS	veřejný registr půdy
MZe	Ministerstvo zemědělství České republiky
n. a.	data nemají smysl (not applicable)
n. d.	data neexistují (no data)
NACE	klasifikace ekonomických činností (dříve OKEČ)
OP	orná půda
PO	přechodné období
PRV	Program rozvoje venkova
REP	Registr ekologických podnikatelů
RRD	rychle rostoucí dřeviny
RV	rostlinná výroba
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
t	tuny (měrná jednotka)
TK	trvalé kultury
TTP	trvalé travní porosty
TÚ	tematický úkol
ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
VDJ	velká dobytčí jednotka

z. p.	zemědělská půda
ZPF	zemědělský půdní fond
ŽV	živočišná výroba

Úvod zprávy

Tato zpráva je výstupem tematického úkolu s názvem „Statistická šetření ekologického zemědělství (ekologické farmy – bioprodukce, zpracování, odbyt a trh s biopotravinami)“, zpracovávaného každoročně již od roku 2007. Zadavatelem úkolu je Ministerstvo zemědělství ČR (MZe), odbor environmentální a ekologického zemědělství. Hlavním cílem úkolu je:

- a) sběr údajů ze všech ekofarem potřebných ke splnění povinných závazků vůči Evropské komisi dle nařízení Rady (ES) 834/2007 (tj. vyplnění statistických informací o ekologickém zemědělství, které jsou definovány Eurostatem a jsou povinné pro všechny členské státy),
- b) sběr údajů k analýze rozsahu zpracování, odbytu a trhu s biopotravinami v České republice včetně vývozu a dovozu bioproduktů a biopotravin,
- c) sběr informací nutných z pohledu MZe k hodnocení vývoje sektoru a implementované politiky.

Tato zpráva je druhým výstupem výše zmíněného tematického úkolu a obsahuje zejména základní statistické údaje o ekologickém zemědělství v ČR (tj. údaje o rozloze, pěstovaných plodinách, počtech zvířat, objemu rostlinné a živočišné bioprodukce a způsobech jejího uplatnění) včetně dalších informací popisujících vývoj ekologického zemědělství v ČR.

Zpráva je rozdělena do dvou hlavních částí. První část je věnována základním statistickým ukazatelům ekologického zemědělství (EZ), ve kterých je v pěti kapitolách popsán historický vývoj EZ, rozsah rostlinné a živočišné bioprodukce, počet registrovaných subjektů a doplňkové informace k ekofarmám týkající se rozsahu souběhu s konvenčním hospodařením, ziskovosti ekofarem a zaměstnanosti na ekofarmách. Druhá část zprávy se zaměřuje spíše na údaje o odbytu, tj. informace o způsobech uplatnění bioprodukce včetně identifikace realizačních cen, rozsahu zpracování na ekofarmách a významu prodeje ze dvora. Zprávu uzavírá kapitola popisující rozsah veřejných finančních prostředků směřujících do sektoru EZ v posledních letech.

Metodika sběru dat

Tato zpráva vychází, zpracovává a analyzuje informace a data ze tří hlavních zdrojů:

- Registru ekologických podnikatelů (REP) – texty a údaje v tabulkách kapitol 1 a 4 za rok 2016 až 2018,
- celkového seznamu osob podnikajících v EZ k 31. 12. daného roku (tabulky, případně části textu kapitol 1 a 4 – údaje do roku 2014 včetně), od roku 2015 jsou tyto údaje čerpány z REP (viz výše),
- šetření na ekologických farmách realizovaného ÚZEI každoročně od roku 2007; podklad pro ostatní kapitoly zprávy s výjimkou kapitoly 9 (tato vychází z informací od SZIF a MZe – Odbor řídicí orgán PRV a Odbor environmentálních podpor PRV).

Metodika šetření ÚZEI

Sběr dat z ekofaremu je v současné době prováděn ve spolupráci s kontrolními organizacemi, které jsou pověřeny MZe výkonem kontroly a certifikace v ekologickém zemědělství. Jedná se o následující kontrolní organizace: KEZ o.p.s. se sídlem v Chrudimi, ABCERT AG se sídlem v Jihlavě, Biokont CZ, s. r. o. se sídlem v Brně a BUREAU VERITAS CZECH REPUBLIC, spol. s r.o. se sídlem v Praze.

Data jsou sbírána inspektory jednotlivých kontrolních organizací přímo na farmě při provádění řádné kontroly. Nejaktuálnější data použitá v této zprávě, zejména v kapitolách 2, 3, 5, 6, 7 a 8 byla zjišťována v průběhu roku 2018. Podkladem pro sběr je dotazník zpracovaný ÚZEI, který je každoročně aktualizován dle požadavků Evropské komise/Eurostatu a MZe. Mezi povinně hlášené statistické údaje dle aktuální EU legislativy patří:

- počty subjektů registrovaných v EZ ke konci roku (ekozemědělci, výrobci, distributoři, dovozci a vývozci ze/do třetích zemí a ostatní subjekty jako např. výrobci krmiv a osiv),
- data o výměrách plodin v EZ (členění na plochy v přechodném období a v ekologickém režimu, případně na plochy produkční v případě trvalých kultur) a rostlinné bioprodukci,
- data o počtu zvířat v EZ a živočišné bioprodukci,
- údaje o počtech výrobců biopotravin (či jiných zpracovatelů) a zaměření jejich výroby.

Pro sběr dat je používána webová aplikace, pomocí které mohou inspektoři online vkládat data o farmách přímo do databáze. Tato aplikace, která je v provozu již od roku 2009, velmi usnadnila, s ohledem na rostoucí počet ekologicky hospodařících zemědělců, sběr dat. Další nespornou výhodou je možnost kontroly ze strany ÚZEI a případných oprav nebo doplnění informací od jednotlivých kontrolních organizací.

Dotazník pro rok 2018 zahrnoval následující okruhy:

Část I. – Základní statistická data

- a) základní informace o farmě (identifikace farmy včetně data registrace v EZ),
- b) informace o rostlinné výrobě a její produkci na farmě zahrnující plochy pěstovaných plodin v rozdělení na plochy v přechodném období a plně ekologické a objem celkové bioprodukce z ekologických ploch,
- c) informace o živočišné výrobě a její produkci na farmě (počet zvířat dle základních kategorií chovaných na ekofarmě a objem celkové bioprodukce z těchto zvířat),

- d) informace o farmě (informace o tom, zda je farma celá v EZ a pokud není, jestli má zemědělskou půdu nebo hospodářská zvířata v konvenci, informace o počtu pracovníků na farmě, hospodářském výsledku v předchozím roce, zda farma v předchozím roce již mohla prodat nějakou svoji produkci s certifikátem jako bioprodukt).

Část II. – Data o prodeji a uplatnění produkce ekofarem

(Pozn. tuto část dotazníku vyplňovaly pouze ekofarmy, které mohly prodat v roce 2017 nějakou svoji produkci již jako bioprodukt).

- e) celková rostlinná a živočišná produkce realizovaná v roce 2017 a její uplatnění (objem skutečné celkové produkce vyprodukované na ekofarmě a určení jejího uplatnění – buď prodej na domácím trhu nebo export, a to jako bioprodukt nebo produkt konvenční anebo jako spotřeba v rámci farmy například jako krmivo, osivo/sadba, vlastní spotřeba, případně zpracování na farmě pro výrobu ekologických osiv, krmiv či biopotravin),
- f) způsob prodeje pěti nejdůležitějších bioproduktů (určení prodaného objemu, hlavní distribuční cesty a realizované ceny),
- g) rozsah faremního zpracování a přímého prodeje z farem (identifikace farem, které realizují zpracování a/nebo přímý prodej na ekofarmě, specifikace takto realizovaných bioproduktů a podíl této činnosti na celkovém obratu farmy).

Při využívání výsledků prezentovaných v této zprávě je třeba vzít v úvahu následující:

- a) Dle údajů evidencí v Registru ekologických podnikatelů (REP) hospodařilo k 31. 12. 2018 ekologicky 4 596 ekozemědělců (4 619 včetně 23 provozoven), a to na výměře 538 894 ha. Dominovaly trvalé travní porosty (TTP) s 435 695 ha, výměra orné půdy se opět výrazně zvýšila na 81 170 ha a plocha trvalých kultur (sady, vinice, chmelnice a jiné trvalé kultury) byla téměř beze změn (6 205 ha). Ostatní plochu (176 ha) evidovanou v LPIS zaujímaly kultury typu školka, porost rychle rostoucích dřevin, zalesněná půda a jiná kultura (viz Tab. 4). Dalších téměř 6 ha tvořily rybníky. Údaje z REP byly podkladem pro vybrané tabulky (především plochy ekologického zemědělství dle krajů, počty ekologických zemědělců atd.). Zbylou výměru tvořily plochy, na které zemědělec nepobírá dotace (např. zahrady, plochy rozptýlené zeleně, meze apod.). Tyto plochy nejsou evidovány v rámci veřejného registru půdy (LPIS) a činily v roce 2018 cca 15 689 ha (včetně 32 ha rybníků). Plocha mimo LPIS je zahrnuta v Tab. 1, Tab. 2, Tab. 3 a Tab. 4. S plochou mimo LPIS se naopak nepočítá při rozdělení půdy dle velikosti farem (Tab. 5), dle typu kultury (Tab. 6), dle půdy v jednotlivých krajích (Tab. 7 a Tab. 8). Naproti tomu v šetření ÚZEI bylo zahrnuto 4 575 respondentů s celkovou výměrou půdy 520 258 ha v ekologickém zemědělství. Trvalé travní porosty zaujímaly 437 745 ha, orná půda 76 670 ha a trvalé kultury 5 842 ha. Toto šetření však nezahrnuje pouze zemědělsky využívanou půdu.

MZe získává údaje také online z REP (případně od kontrolních organizací v EZ z jejich evidence k 31. 12. daného roku). ÚZEI organizuje samostatné šetření z důvodu potřeby většího detailu zjišťovaných dat (např. pěstování jednotlivých plodin), a toto šetření probíhá v průběhu celého roku. V šetření ÚZEI jsou tedy zahrnuti i zemědělci, kteří sice k 31. 12. již ekologicky nehospodařili, ale v průběhu roku u nich byla provedena řádná inspekce a vyplněn dotazník. V šetření ÚZEI je tak zachycen stav ke dni kontroly a nikoli k 31. 12. daného roku.

Část I. Základní statistické údaje za rok 2018

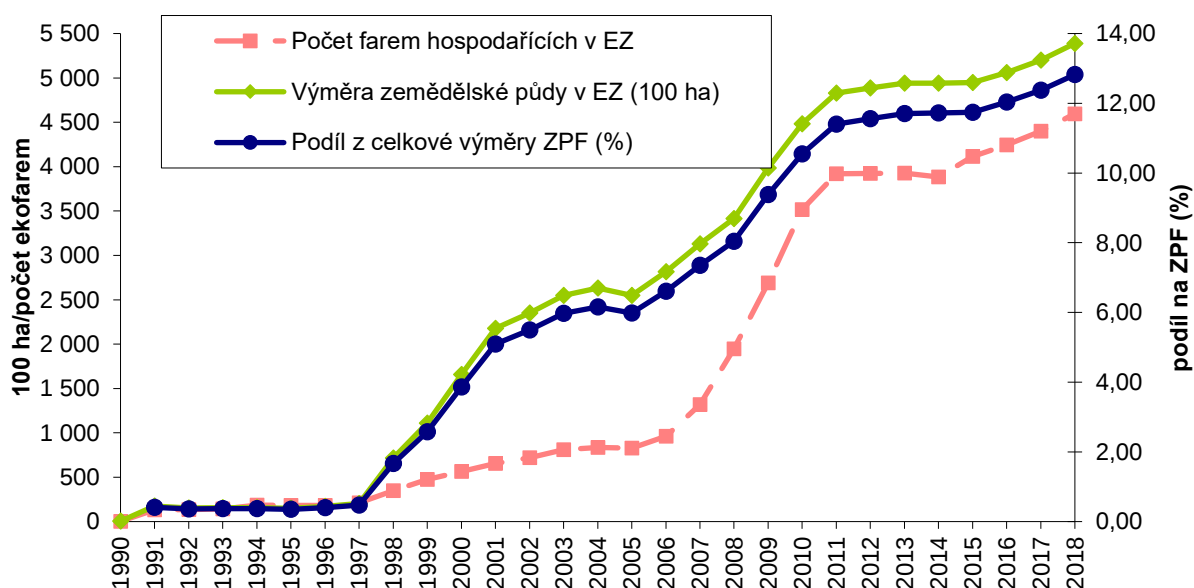
Cílem této části zprávy je prezentovat základní statistické údaje o stavu ekologického zemědělství v ČR, tj. o počtu ekofarem a struktuře půdního fondu v EZ k 31. 12. 2018, o struktuře pěstovaných plodin, počtu chovaných hospodářských zvířat a celkové bioprodukci na ekofarmách v roce 2018.

1. Vývoj ekologického zemědělství v ČR a struktura půdního fondu

V roce 2018 byla pro zemědělce již čtvrtým rokem otevřena možnost vstupu do závazků opatření „Ekologické zemědělství“ podle podmínek Programu rozvoje venkova 2014–2020. Opatření Ekologické zemědělství (Nařízení vlády č. 76/2015) bylo odděleno od Agroenvironmentálně-klimatických opatření (Nařízení vlády č. 75/2015) a došlo i k dílčím úpravám v nabídce titulů a v podmínkách plnění závazků.

Dle údajů z Registru ekologických podnikatelů (REP) k 31. 12. 2018 hospodařilo ekologicky 4 596 ekofarem, a to na celkové výměře 538 894 ha, což představuje podíl 12,82 % z celkové výměry zemědělské půdy v ČR¹ (viz Tab. 1).

Počet farem vzrostl meziročně o 4,5 %, tj. o 197 farem. Plochy obhospodařované ekologickými zemědělci vzrostly opět výrazně, a to o 18 862. Celkový vývoj počtu ekofarem, podílu z celkové výměry zemědělského půdního fondu (ZPF) a výměry zemědělské půdy v ekologickém zemědělství v ČR od roku 1990 je znázorněn níže (viz Graf 1).

Graf 1 Vývoj celkové výměry půdy v EZ, počtu farem a podílu na celkovém ZPF (1990–2018)

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

¹ Zdroj: Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky (ČÚZK, stav ke dni 31. 12. 2018)

Tab. 1 Vývoj celkové výměry půdy a počtu farem v ekologickém zemědělství ČR (1990–2018)

Rok	Počet farem hospodařících v EZ ²⁾	Celková výměra půdy v EZ (ha)	Podíl z celkové výměry ZPF (%)	Meziroční změna počtu farem v EZ (%)	Meziroční změna výměry půdy v EZ (%)
1990	3	480	-	-	-
1991	132	17 507	0,41	-	-
1992	135	15 371	0,36	2,3	-12,2
1993	141	15 667	0,37	4,4	1,9
1994	187	15 818	0,37	32,6	1,0
1995	181	14 982	0,35	-3,2	-5,3
1996	182	17 022	0,40	0,6	13,6
1997	211	20 239	0,47	15,9	18,9
1998	348	71 621	1,67	64,9	253,9
1999	473	110 756	2,58	35,9	54,6
2000	563	165 699	3,86	19,0	49,6
2001 ¹⁾	654	217 869	5,09	16,2	31,5
2002	721	235 136	5,50	10,2	7,9
2003	810	254 995	5,97	12,3	8,4
2004	836	263 299	6,16	3,2	3,3
2005	829	254 982	5,98	-0,8	-3,2
2006	963	281 535	6,61	16,2	10,4
2007	1 318	312 890	7,35	36,9	11,1
2008	1 946	341 632	8,04	47,6	9,2
2009	2 689	398 407	9,38	38,2	16,6
2010	3 517	448 202	10,55	30,8	12,5
2011	3 920	482 927	11,40	11,5	7,7
2012	3 923	488 483	11,56	0,1	1,2
2013	3 926	493 896	11,70	0,1	1,1
2014	3 885	493 971	11,72	-1,0	0,0
2015	4 115	494 661	11,74	5,9	0,1
2016	4 243	506 070	12,03	3,1	2,3
2017	4 399	520 032	12,37	3,7	2,8
2018	4 596	538 894	12,82	4,5	3,6

Pozn.: Pro výměru celkové plochy v EZ v roce 2001 existují dva odlišné oficiální údaje 218 114 ha a 217 869 ha.

1) Počet farem je uveden do roku 2015 včetně poboček. Od roku 2016 je uveden počet subjektů bez poboček z důvodu sjednocení údajů s REP, kde nejsou pobočky uvedeny. Údaje o počtu hospodařících farem a celkové výměře půdy k 31. 12. 2017 byly platné k 13. 2. 2018 a mohou se lišit od údajů aktualizovaných v průběhu roku 2018.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

1.1 Vývoj užití půdy v ekologickém zemědělství

Z pohledu užití půdy v EZ stále dominují trvalé travní porosty (TTP), v roce 2018 s výměrou již téměř 436 tis. ha (viz Tab. 3). Jejich plocha se v roce 2018 dále navýšila, ale podíl TTP na celkové výměře ekologicky obhospodařované půdy se mírně snížil na cca 81 % (viz Tab. 2). Od roku 2004 vzrostla plocha orné půdy (OP) v EZ více než čtyřnásobně (v roce 2018 byla OP na více než 81 tis. ha). V roce 2008 přesáhl podíl výměry OP 10 %, a od té doby se pohyboval v rozmezí 11–12 %. V roce 2015 však vzrostl podíl výměry OP na 13 %, a v roce 2018 dále na 15,1 % (viz Tab. 2). V roce 2018 bylo dosaženo historicky nejvyššího podílu OP v rámci ploch EZ. Od roku 2004 vzrostla plocha trvalých kultur (TK)

téměř sedminásobně na více než 7 800 ha v roce 2013. Po setrvalém nárůstu ploch TK byl v letech 2014-2016 zaznamenán pokles těchto ploch. V roce 2017 došlo po delší době opět k mírnému navýšení ploch na více než 6 200 ha a v roce 2018 plocha sadů stagnovala (pokles výměry o 10 ha proti roku 2017). Trvalé kultury tak zaujímají podíl kolem 1 % v rámci všech ekologicky obhospodařovaných ploch. V rámci TK, stejně jako v předchozích letech, převládaly ovocné sady (intenzivní a extenzivní) s 59,3 %, vinice zaujímaly 15 % ploch a chmelnice 0,2 %. Od roku 2015 je v rámci TK zahrnuta také kategorie „jiná trvalá kultura“ (z velké části krajinnotvorný sad), která tvořila 25 % z plochy TK v ČR (cca 1 550 ha).

Tab. 2 Srovnání struktury půdního fondu v EZ v ČR ve vybraných letech (%)

Užití půdy	1999 (%)	2003 (%)	2005 (%)	2008 (%)	2011 (%)	2014 (%)	2017 (%)	2018 (%)
Orná půda	12,4	7,7	8,1	10,3	12,3	11,4	13,8	15,1
Trvalé travní porosty	86,7	90,9	82,3	82,4	82,4	83,5	82,3	80,8
Trvalé kultury	0,3	0,4	0,3	0,9	1,5	1,6	1,2	1,1
Ostatní plochy	0,5	1,1	9,2	6,4	3,8	3,5	2,8	2,9
Celková plocha	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,00

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

Tab. 3 Vývoj struktury půdního fondu v ekologickém zemědělství ČR (1999–2018)

Užití půdy	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Orná půda	13 776	15 295	19 164	19 536	19 637	19 694	20 766	23 479	29 505	35 178	44 906
Trvalé travní porosty	96 044	149 705	195 633	211 924	231 683	235 379	209 956	232 190	257 899	281 596	329 232
Trvalé kultury	359	462	963	898	928	1 170	820	1 196	1 870	3 105	4 331
Ostatní plochy	576	237	2 354	2 778	2 747	7 056	23 440	24 671	23 616	21 753	19 937
Celková plocha	110 755	165 699	218 114	235 136	254 995	263 299	254 982	281 536	312 890	341 632	398 406
Užití půdy	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Meziroční změna 2018/17 (%)	
Orná půda	54 717	59 281	58 625	56 286	56 395	64 529	66 386	71 515	81 170	13,50	
Trvalé travní porosty	369 057	398 061	404 950	412 158	412 644	407 448	418 255	427 717	435 695	1,87	
Trvalé kultury	5 939	7 429	7 693	7 837	7 774	6 839	6 149	6 205	6 195	-0,16	
Ostatní plochy ¹⁾	18 054	18 157	17 215	17 615	17 159	15 845	15 280	14 595	15 833	8,48	
Celková plocha	447 767	482 927	488 483	493 896	493 972	494 661	506 070	520 032	538 893	3,63	

¹⁾ Ostatní plochy v roce 2009 zahrnují navíc výměru rybníků (19 890 ha + 47 ha), v ostatních letech jde pouze o ostatní plochy zemědělské půdy.

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku)

1.2 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství v roce 2018

Celková výměra plochy v EZ vzrostla meziročně opět velmi výrazně, a to o 18 862 ha, tedy o 3,6 %. Navýšila se opět výrazně výměra orné půdy, a to o více než 9,6 tis. ha (nárůst o 13,5 %). U trvalých travních porostů se plocha také opět výrazně navýšila, a to o téměř 8 tisíc ha (o 1,9 %), viz Tab. 3. Plocha trvalých kultur stagnuje. Byl zaznamenán jen mírný pokles o 10 ha (o 0,2 %). Je třeba zmínit, že v rámci trvalých kultur je od roku 2015 kromě sadů (intenzivních a extenzivních), vinic a chmelnic rozlišována ještě jiná trvalá kultura, která zahrnuje mimo jiné zejména krajinnotvorné sady, u kterých není základním účelem produkce ovoce, ale zachování odrůdové rozmanitosti a krajinného rázu (více než 1,5 tis ha). Výměra intenzivních a ostatních ovocných sadů mírně poklesla, ale meziroční pokles je minimální (cca 40 ha). Plochy vinic narostly o téměř 5 % (o cca 40 ha). Struktura půdního fondu v EZ v roce 2018 je znázorněna v Tab. 4. Plochy v přechodném období tvořily 8,9 % celkové výměry při zahrnutí ploch pouze v rámci LPIS.

Tab. 4 Struktura půdního fondu v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2018

Plochy	Výměra v PO (ha)	Výměra v EZ (ha)	Výměra celkem (ha)
Výměra ploch v EZ celkem	48 939,45	489 992,27	538 931,72
Výměra půdy v EZ celkem (bez rybníků)	48 930,59	489 963,07	538 893,66
Půda v LPIS			
Výměra ploch v EZ celkem	46 443,00	476 799,30	523 242,30
Výměra půdy v EZ celkem (bez rybníků)	46 442,18	476 793,78	523 235,96
Trvalý travní porost	25 834,41	409 860,95	435 695,36
Orná půda	19 652,46	61 517,15	81 169,61
<i>z toho: standartní orná půda</i>	<i>18 061,50</i>	<i>57 917,40</i>	<i>75 978,90</i>
<i>travní porost (G)</i>	<i>1 554,24</i>	<i>3 587,05</i>	<i>5 141,29</i>
<i>úhor</i>	<i>36,72</i>	<i>12,70</i>	<i>49,42</i>
Trvalá kultura	917,77	5 277,46	6 195,23
<i>z toho: ovocný sad (intenzivní a ostatní)</i>	<i>516,49</i>	<i>3 189,18</i>	<i>3 705,67</i>
<i>vinice</i>	<i>87,52</i>	<i>840,56</i>	<i>928,08</i>
<i>chmelnice</i>	<i>4,89</i>	<i>5,66</i>	<i>10,55</i>
<i>jiná trvalá kultura (krajinnotvorný sad)</i>	<i>308,87</i>	<i>1 242,06</i>	<i>1 550,93</i>
Ostatní plocha ¹⁾	37,54	138,22	175,76
Rybník	0,82	5,52	6,34
Půda mimo LPIS			
<i>z toho: rybník</i>	<i>8,04</i>	<i>23,68</i>	<i>31,72</i>
<i>ostatní plocha</i>	<i>2 488,41</i>	<i>13 169,29</i>	<i>15 657,70</i>

¹⁾ Školka, porost RRD (rychle rostoucí dřeviny), zalesněná půda a jiná kultura. V rámci evidence LPIS je školka a porost RRD evidován v kategorii trvalé kultury, s ohledem na zanedbatelné plochy jsou ale v této tabulce zahrnuty do ploch ostatních; školka (4,39 ha), porost RRD (44,74 ha)

Zdroj: REP, zpracoval ÚZEI

1.3 Velikostní struktura ekofarem

Česká republika dlouhodobě patří k zemím, kde průměrná velikost ekofarmy výrazně převyšuje evropský průměr, který se pohybuje okolo 40 ha. V roce 2001 byla zjištěna nejvyšší průměrná výměra ekofarmy, a to 333 ha. Od té doby velikost ekofarek klesá (s mírnou stabilizací v některých letech, např. 2013 a 2014). V roce 2018 byl zaznamenán další pokles na 114 ha. Snížení průměrné výměry je způsobeno zejména dělením stávajících farek na menší celky (např. dělení farmy v rámci rodiny), anebo vstupem nových farek s nižší výměrou. I přes výše uvedené stále platí, že výměra průměrné ekofarmy je větší než průměrná výměra farmy konvenční (cca 75,2 ha v roce 2018).

Z pohledu velikostní struktury ekologických podniků je dlouhodobě nejčastější rozloha ekofarek v rozmezí 10–50 ha a podíl této kategorie se opět meziročně zvýšil na 41,1 % (nárůst o 91 farek), viz Tab. 5. K meziročnímu navýšení ploch došlo téměř u všech kategorií farek, vyjma kategorie 500–1000 ha a 2000 a více ha.

Při srovnání ekofarek dle výměry je třeba přihlídnout k tomu, že je zde zahrnuta pouze půda, která je evidována v rámci registru půdy LPIS. Půda mimo tento registr činila v roce 2018 více než 15 600 ha a není zde zahrnuta. Z tabulky níže vyplývá, že přibližně čtvrtina farek (nad 100 ha) obhospodařuje kolem 80 % ploch v EZ, resp. cca 5 % farek (nad 500 ha) obhospodařuje kolem 43 % ploch v EZ. Lze tedy stále tvrdit, že v EZ převládají velké zemědělské podniky s převahou travních porostů.

Tab. 5 Velikostní struktura ekofarek v roce 2017 a 2018

Velikostní skupiny farek dle výměry (ha)	2017				2018				Meziroční změna 2018/17	
	Počet		Plocha		Počet		Plocha		Počet	Plocha
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)		
0 až < 5	408	9,3	826,6	0,2	418	9,1	880,8	0,2	2,5	6,6
5 až < 10	388	8,8	2 845,2	0,6	386	8,4	2 866,2	0,5	-0,5	0,7
10 až < 50	1 797	40,9	46 502,6	9,2	1 888	41,1	49 276,4	9,4	5,1	6,0
50 až < 100	743	16,9	52 947,1	10,5	799	17,4	56 685,1	10,8	7,5	7,1
100 až < 500	808	18,4	178 468,8	35,3	854	18,6	189 426,2	36,2	5,7	6,1
500 až < 1000	196	4,5	134 410,7	26,6	191	4,2	132 261,1	25,3	-2,6	-1,6
1000 až < 2000	54	1,2	72 501,2	14,3	56	1,2	76 655,5	14,7	3,7	5,7
2000 a více	5	0,1	17 118,1	3,4	4	0,1	15 191,0	2,9	-20,0	-11,3
Celkem	4 399	100,0	505 620,1	100,0	4 596	100,0	523 242,3	100,0	4,5	3,5

Zdroj: REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

Z hlediska počtu farek a rozložení orné půdy (OP), trvalých travních porostů (TTP) a trvalých kultur (TK) na ekofarmách je patrné, že plochy OP byly nejčastěji obhospodařovány v rozloze do 5 ha a dále také poměrně hojně v rozmezí 10–50 ha (viz Tab. 6). Podobně tomu bylo u TK, kde z celkových 923 ekofarek s TK jich hospodařilo 73,5 % (678 ekofarek) na ploše do 5 ha. U TTP dominovala rozloha 10–50 ha (42 % ekofarek) následovaná rozlohou 100–500 ha (téměř 18,5 %). Společně tyto kategorie tvořily více než 60 % všech farek s TTP.

Z hlediska meziroční změny počtu farek došlo k výraznému nárůstu počtu farek na orné půdě (celkem o 360 farek). K významnějšímu nárůstu došlo u kategorie 10–50 ha (o 125 farek) a dále v kategorii 5–10 ha (o 112 farek). U TTP byl zaznamenán také meziroční nárůst počtu farek o 174, zejména pak u kategorie 10–50 ha (o 112 farek). U TK vzrostl počet farek o 39, nejvíce v kategorii do 5 ha (o 38 farek více).

Z pohledu výměry bylo nejvíce ploch OP obhospodařováno v kategorii 100–500 ha (37 %), u TTP v kategoriích 100–500 ha a 500–1000 ha (dohromady téměř 65 %) a u TK v kategorii 10–50 ha (téměř 40 % ploch). K nejvyššímu meziročnímu absolutnímu nárůstu ploch došlo v rámci OP u kategorie 500–1000 ha (o cca 5 700 ha) a naopak k úbytku ploch u kategorie 1000–2000 ha (o více než 1 000 ha). K nejvýraznějšímu navýšení ploch TTP došlo u farem v kategorii 100–500 ha (nárůst o více než 6 000 ha) a naopak se plochy TTP nejzásadněji snížily u kategorie 500–1000 ha (o téměř 2 000 ha). U TK byl zaznamenán nárůst ploch u kategorie 10–50 ha (o téměř 130 ha) a naopak pokles u kategorie 100–500 ha (o více než 150 ha).

Tab. 6 Velikostní rozložení výměr OP, TTP a TK na ekofarmách v roce 2018

Velikostní rozložení výměr OP, TTP a TK (ha)	OP				TTP				TK			
	Počet		Plocha		Počet		Plocha		Počet		Plocha	
	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)	(abs.)	(%)	(ha)	(%)
>0 až < 5	795	37,8	1 585,3	2,0	356	8,8	784,3	0,2	678	73,5	996,4	16,1
5 až < 10	345	16,4	2 512,6	3,1	352	8,7	2 628,4	0,6	103	11,2	741,9	12,0
10 až < 50	630	30,0	14 021,3	17,3	1 712	42,4	44 573,3	10,2	117	12,7	2 444,7	39,5
50 až < 100	156	7,4	10 851,5	13,4	672	16,6	47 680,6	10,9	21	2,3	1 469,6	23,7
100 až < 500	145	6,9	30 366,3	37,4	747	18,5	168 374,3	38,6	4	0,4	542,6	8,8
500 až < 1 000	27	1,3	18 347,1	22,6	157	3,9	108 479,2	24,9	0	0,0	0,0	0,0
1 000 až < 2 000	3	0,1	3 485,6	4,3	38	0,9	52 011,9	11,9	0	0,0	0,0	0,0
2 000 a více	0	0,0	0,0	0,0	3	0,1	11 163,3	2,6	0	0,0	0,0	0,0
Celkem	2 101	100,0	81 169,6	100,0	4 037	100,0	435 695,4	100,0	923	100,0	6 195,2	100,0

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2018); vlastní výpočty ÚZEI

1.4 Ekofarmy z pohledu regionálního rozmístění

Hlavními oblastmi EZ jsou tradičně méně příznivé horské a podhorské oblasti ČR. Největší plochy ekologicky obhospodařované půdy se nachází v pohraničních hornatých okresech Jihočeského, Plzeňského, Moravskoslezského, Karlovarského a Ústeckého kraje (viz Tab. 7). Z hlediska výměry EZ je dlouhodobě nejvýznamnější oblastí Jihočeský kraj. V těchto pěti krajích se nacházelo téměř 60 % ploch v EZ a dva z nich vedou dlouhodobě s nejvyšší průměrnou velikostí ekofare (228 ha v kraji Karlovarském a 154 ha v kraji Ústeckém). Naopak farmy s nejnižší průměrnou výměrou (vyjma Hl. m. Praha) se nacházejí v kraji Vysočina, v Jihomoravském a Středočeském kraji.

V počtu ekologických farem je dlouhodobě na předním místě kraj Jihočeský (667 ekofare) následovaný stejně jako v předchozím roce krajem Plzeňským (534 ekofare), Moravskoslezským (424 ekofare) a Zlínským (403 ekofare). Poměrně významný začíná být z pohledu počtu farem také kraj Vysočina.

Z pohledu meziročního vývoje došlo k nárůstu počtu ekofare ve všech krajích vyjma Hl. m. Praha. Nejvyšší absolutní nárůst byl zaznamenán v Plzeňském kraji (o 39 farem více) a dále v kraji Středočeském, Jihočeském a Moravskoslezském. Téměř ve všech krajích došlo k % nárůstu ploch (nejvíce v Hl. m. Praha, v Pardubickém, Jihomoravském a Středočeském kraji). Absolutní nárůst ploch byl nejvyšší v kraji Plzeňském (o více než 5 400 ha), v Jihočeském (o 2 280 ha), Jihomoravském (o téměř 2 200 ha) a Středočeském (o více než 2 050 ha). Regionální rozmístění ekofare a jejich obhospodařovaných ploch v rámci jednotlivých krajů ČR je uvedeno v Tab. 7. Ekologicky obhospodařované plochy byly přiřazeny k jednotlivým krajům dle skutečné lokality hospodaření.

Celková výměra ploch ekologického zemědělství v jednotlivých krajích ČR a počet ekofarem je uveden v Grafu 2.

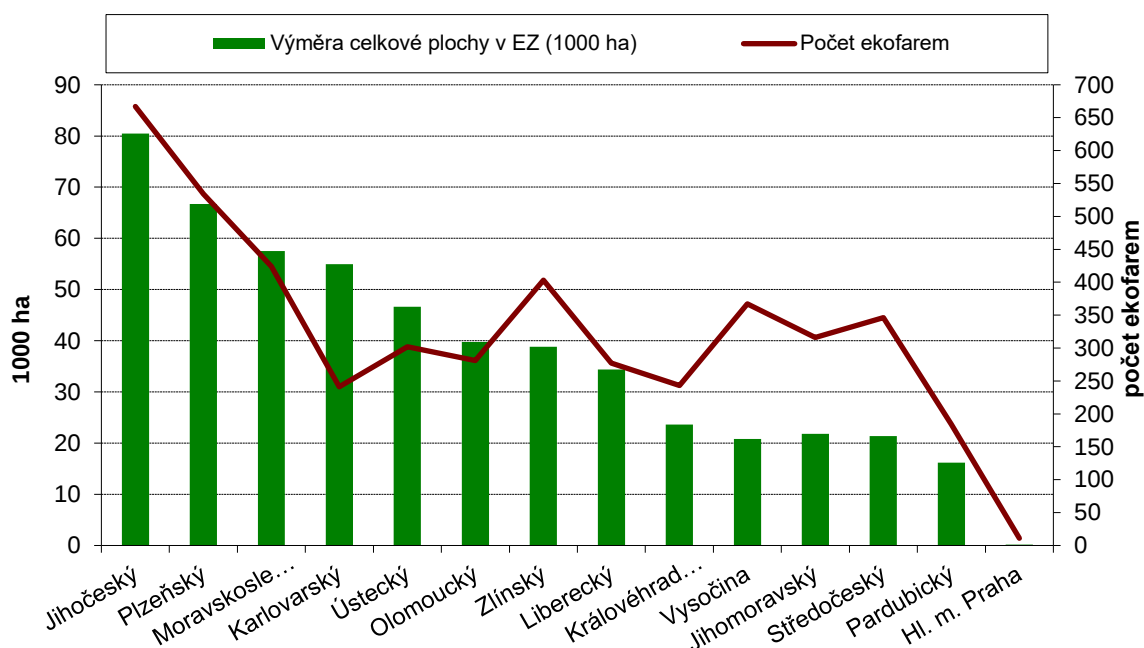
Tab. 7 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2018

Kraj ¹⁾	Počet ekofarem	Výměra celkové plochy v EZ		Z toho v přechodném období		Průměrná výměra ekofarmy ²⁾
		(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)
Jihočeský	667	80 471,0	15,4	6 642,3	8,3	121
Plzeňský	534	66 695,5	12,7	10 093,4	15,1	125
Moravskoslezský	424	57 522,1	11,0	2 829,3	4,9	136
Karlovarský	241	54 960,6	10,5	1 398,1	2,5	228
Ústecký	302	46 633,3	8,9	2 266,8	4,9	154
Olomoucký	281	39 789,9	7,6	3 371,5	8,5	142
Zlínský	403	38 815,5	7,4	2 979,3	7,7	96
Liberecký	277	34 399,3	6,6	1 433,6	4,2	124
Královéhradecký	243	23 602,4	4,5	1 499,1	6,4	97
Vysočina	367	20 814,0	4,0	2 273,7	10,9	57
Jihomoravský	316	21 794,3	4,2	4 642,0	21,3	69
Středočeský	346	21 386,2	4,1	4 268,7	20,0	62
Pardubický	184	16 179,4	3,1	2 623,2	16,2	88
Hl. m. Praha	11	178,9	0,0	122,1	68,3	16
Celkem	4 596	523 242,3	100,0	46 443,0	8,9	114

¹⁾Kraje jsou seřazeny dle výměry celkové plochy v EZ (avšak jen půda evidovaná v LPIS). Farmy jsou ke kraji přiřazeny dle nejvyšší výměry zaznamenané v REP (z evidence v LPIS). Pokud hospodaří farma na půdě ve třech krajích, je přiřazena ke kraji, kde se nachází nejvíce obhospodařovaných ploch.

²⁾Do průměrné výměry ekofarmy jsou zahrnuty pouze plochy evidované v LPIS. Celková průměrná výměra ekofarmy 114 ha z údajů LPIS se tak mírně liší od průměrné výměry 117 ha, do které je zahrnuta i půda mimo LPIS.

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2018); vlastní výpočty ÚZEI

Graf 2 Počet ekofarem a výměra celkové plochy v EZ v krajích ČR v roce 2018

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2018); vlastní výpočty ÚZEI

Seřadíme-li kraje dle podílu výměry celkové ekologické půdy na celkové zemědělské půdě ČR (viz Tab. 8), získáme odlišné pořadí než v Tab. 7. V roce 2017 byl celorepublikový průměr podílu výměry EZ (tj. 12,82 %; viz Tab. 1) překročen opět v osmi krajích stejně jako v předchozích letech, přičemž vysoce nad tímto průměrem s více než 44 % vedl Karlovarský kraj. Podobně jako v předchozích letech následoval kraj Liberecký (téměř 25 %), Moravskoslezský (přes 21 %) a Zlínský (přes 20 %). Po řadě let nastává změna, kdy se na 5. pozici v pořadí dostal kraj Plzeňský (téměř 18 %) místo Ústeckého.

V rámci jednotlivých kategorií užití půdy (orná půda, travní porosty a trvalé kultury) dominoval opět Karlovarský kraj, kde se nacházelo v ekologickém režimu téměř 10 % ploch orné půdy. Stejný kraj měl také nejvyšší podíl trvalých travních porostů (74 %). Více než 50 % ploch TTP v ekologickém režimu měly pak další čtyři kraje – Olomoucký, Ústecký, Moravskoslezský a Zlínský (viz Tab. 8). Největší podíl trvalých kultur v EZ na jejich celkové výměře se nacházelo v Moravskoslezském kraji (58 %), v menší míře pak i v kraji Libereckém (33 %). Z pohledu absolutních hodnot byla největší rozloha ekologicky obhospodařovaných TTP v kraji Jihočeském (přes 73 tis. ha), u orné půdy v kraji Plzeňském (15,3 tis. ha) a Jihomoravském (téměř 14,7 tis. ha) a u trvalých kultur šlo o nejvyšší výměry v kraji Jihomoravském (téměř 1,9 tis. ha), kde se jednalo zejména o plochy vinic.

Z celorepublikového pohledu dosáhl v roce 2018 podíl veškeré půdy v EZ na celkové z. p. v ČR 12,82 %. Meziroční nárůst ploch je nejvyšší od roku 2011. V Tab. 8 je však rozdělena v rámci krajů pouze půda evidovaná v registru LPIS (523 236 ha bez výměry rybníků), proto je uvedený podíl půdy v ekologickém zemědělství nižší (12,4 %). Ekologickými zemědělci bylo v ČR v roce 2018 obhospodařováno 43,1 % trvalých travních porostů, 2,8 % orné půdy a 8,5 % ploch trvalých kultur (resp. cca 8,2 % ovocných sadů, 4,6 % vinic a 0,1 % chmelnic).

Tab. 8 Zastoupení ploch EZ dle užití půdy na jejich celkové výměře v krajích ČR v roce 2018

Kraj ¹⁾	Výměra celkové půdy v EZ (ha) ²⁾	Z toho výměra (ha):			Zemědělská půda ČR (ha)	Podíl půdy v EZ na celkové výměře dané kategorie užití půdy v ČR (%)			
		OP	TTP	TK		z. p. celkem	OP	TTP	TK
Karlovarský	54 961	5 112	49 778	70	124 027	44,3	9,7	73,8	11,7
Liberecký	34 399	2 176	31 752	470	139 273	24,7	3,5	47,1	32,9
Moravskoslezský	57 522	5 470	51 574	473	273 233	21,1	3,3	59,7	58,1
Zlínský	38 816	6 006	31 866	940	192 586	20,2	5,0	54,1	23,4
Plzeňský	66 695	15 361	51 129	204	377 106	17,7	6,1	45,9	11,6
Ústecký	46 633	3 006	42 898	727	274 776	17,0	1,7	58,5	6,0
Jihočeský	80 468	7 217	73 044	197	488 928	16,5	2,4	43,6	8,8
Olomoucký	39 789	3 111	36 459	218	277 319	14,3	1,5	64,0	6,0
Královéhradecký	23 602	2 743	20 596	264	276 652	8,5	1,5	28,5	6,3
Pardubický	16 179	2 560	13 512	104	270 081	6,0	1,3	21,6	5,3
Vysočina	20 814	7 894	12 768	151	408 169	5,1	2,5	15,5	23,6
Jihomoravský	21 794	14 730	5 200	1 862	423 318	5,1	4,2	17,1	7,0
Středočeský	21 385	5 698	15 039	648	658 610	3,2	1,0	20,6	4,6
Hlavní město Praha	179	86	81	12	19 649	0,9	0,6	8,6	1,9
Celkem	523 236	81 170	435 695	6 339	4 203 727	12,4	2,8	43,1	8,5

1) Kraje jsou seřazeny dle podílu výměry celkové půdy v EZ na celkové zemědělské půdě ČR.

2) Celková výměra v EZ nezahrnuje plochu rybníků a do rozdělení krajů je zahrnuta jen půda v LPIS.

Zdroj: REP (údaje k 31. 12. 2018); Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí ČR (ČÚZK); vlastní výpočty ÚZEI

2. Rostlinná výroba a produkce na ekologických farmách

Údaje uvedené v této kapitole o rostlinné výrobě byly získány od 4 575 dotazovaných zemědělců a vycházejí z přímého šetření prováděného ÚZEI prostřednictvím kontrolních organizací. Na základě těchto dat bylo v roce 2018 obhospodařováno ekologickým způsobem necelých 520 258 ha, z toho 47 212 ha (tj. 9,1 %) v přechodném období. Orná půda zaujímala plochu 14,7 % (76 670 ha; z toho 23,6 % v přechodném období), 84,1 % tvořily trvalé travní porosty (437 745 ha; z toho 6,5 % v přechodném období) a 1,1 % představovaly plochy trvalých kultur (5 842 ha; z toho 12,5 % v přechodném období).

Hlavními plodinami na orné půdě byly obdobně jako v předchozích letech obiloviny (46,3% podíl) a píce (40,8% podíl), viz Tab. 14; Graf 3. V rámci pícnin dominují v EZ jednoznačně víceleté pícniny jako je vojtěška a jetel (89,4 %). Stejně jako v předchozím roce došlo k nárůstu ploch obilovin, a to o 20,4 %. Obiloviny nadále zabírají významnou část orné půdy v EZ. Stejně jako v předchozích letech byly nejčastěji pěstovanými obilovinami pšenice obecná (33,0 %) a oves (19,6 %), u kterého se snížila výměra plochy o 3,2 %. Tyto dvě plodiny společně zaujímaly přes 53 % celkové plochy obilovin v EZ. Dalšími významnými obilovinami s podílem ploch nad 10 % byly tritikále (12,9 %) a ječmen (10,6 %). Proti předchozímu roku došlo k poklesu výměry u prosa (o 75,4 %) a u ostatních obilovin (o 11,6 %). Naopak nárůst pěstované plochy zaznamenala pšenice tvrdá, žito, kukuřice na zrno a tritikále. Obdobně jako v předchozím roce došlo v roce 2018 ke zvýšení výměry ploch také u luskovin na zrno (nárůst o 12,4 %). V rámci luskovin dominovalo, stejně jako v roce 2017 pěstování hrachu (49,8 %) a pelušky (23,5 %). Plochy technických plodin vzrostly proti předchozímu roku o 15,9 %. V rámci technických plodin se meziročně zvýšila plocha olejnin (o 27,2 %), kde došlo ke zvýšení ploch zejména u ostatních olejnin, máku, řepky a slunečnice. Naopak došlo k poklesu ploch u sóji, hořčice a tykve olejné. U kategorie LAKR došlo k nepatrnému zvýšení ploch o 1,3 %. Stejně jako v předchozím roce se zvýšila plocha orné půdy, na níž bylo pěstováno osivo a sadba (o 16,5 %). Z důvodu sucha, zemědělci postupně tam, kde je to možné, na orné půdě více zařazují do osevního postupu víceleté pícniny, zejména vojtěšku (viz Tab. 11).

Pěstování okopanin (viz Tab. 9) a zeleniny (viz Tab. 10) zůstává trvale na nízké úrovni. Okopaniny byly pěstovány na 0,4 % ploch orné půdy. U okopanin dominovaly stejně jako v předchozích letech brambory (96,9 % ploch okopanin). Naopak klesla plocha u cukrové řepy. Zelenina se pěstovala na necelých 0,4 % orné půdy a proti roku 2017 došlo ke zvýšení ploch zeleniny o 5,3 %. Největší podíl ploch v rámci zeleniny byl zjištěn u plodové zeleniny (32,6 %) a u zeleniny kořenové (32,2 %). U plodové zeleniny převažovala dýně (včetně patisonů a cuket), která tvořila přes 85 % ploch plodové zeleniny. U kořenové zeleniny zaujímala největší podíl z ploch mrkev (48,9 %). Velkou část ploch zeleniny zabíraly luskoviny na zeleno (17,5 %). Hlavní luskovinou byl stejně jako minulý rok hrášek, který se pěstoval na 91,7 % ploch.

Plocha TK meziročně klesla o 2,4 % a byla tvořena převážně ovocnými sady (65,7 %) při zahrnutí jaderovin, peckovin, ořechů a bobulovin. V rámci jaderovin a peckovin zaujímaly největší plochy jabloně (42,3 %), švestky (22,4 %), třešně/višně (11,9 %) a také meruňky s 11% podílem. Z ořechů, které tvoří 2,3 % ploch trvalých kultur, dominoval vlašský ořech. Z bobulovin, které zaujímají 5,6 % ploch TK byl nejvíce zastoupen černý a červený rybíz a maliny. Vinice zabíraly výměru 15,6 % z trvalých kultur a plocha chmelnic byla i nadále zanedbatelná. Vlivem snahy oddělit produkční sady od krajinných sadů, u nichž není primárním cílem produkce, došlo k meziročnímu navýšení počtu farem u kategorie „další trvalé kultury“ z 29 na 164 farem a s tím souvisí i velký nárůst ploch v této kategorii (z 75,3 ha na 620,5 ha) (viz Tab. 12).

Objem odhadované ekologické rostlinné produkce (tj. produkce pouze z ploch již v ekologickém režimu) v roce 2018 dosáhl 1 570 tis. tun (navýšení o více než 64 tis. tun, tj. o 4,3 % proti roku 2017),

z toho však produkce píce z TTP (přepočtená na seno) tvořila 87,8 % (tj. 1 379 tis. tun sena) a dalších 5,8 % (tj. 92 tis. tun sena) tvořila produkce z pícnin na OP. Celková produkce jen z orné půdy činila 181 tis. tun (11,5% podíl), z toho 42,4 % tvořila produkce obilovin (77 tis. tun) a 50,6 % produkce pícnin na orné půdě (objem v seně). V rámci obilovin dosáhly největší objem produkce pšenice (32,0 %), oves (18,6 %), špalda (11,7 %) a tritikále (14,1 %).

U trvalých kultur stoupla celková produkce na 9, 6 tis. tun (meziroční zvýšení o 31,9 %), viz Tab. 12. Z tohoto množství připadá 55,1 % produkce na ovocné sady (jádroviny, peckoviny) a na vinice 38,0 %. Produkce stoupla především u dalších trvalých kultur (o 127 %) z důvodu zařazení krajinných sadů do této kategorie, u vinic (o 44,0 %), u ovocných sadů (o 24,9 %) a u ořechů (o 10,5 %). Naopak pokles produkce byl zaznamenán u bobulovin (o 14,4 %). V rámci ovocných sadů dosáhly největšího objemu produkce jabloně (57,2 % podíl), následovaly švestky (21,0 % podíl), hrušně (6,9 % podíl), třešně/višně (6,7 % podíl) a meruňky (5,7 % podíl). Hektarový výnos u ovocných sadů se proti roku 2016 zvýšil z 1,19 t/ha na 1,62 t/ha.

Z pohledu podílu hlavních kategorií ekologicky pěstovaných plodin na OP na jejich celkové výměře v ČR dosahují nejvyšší podíl stejně jako v roce 2017 LAKR (léčivé, aromatické a kořeninové rostliny), a to téměř 21,4 %, luskoviny (11 %) a pícniny na OP (6,7 %), viz Tab. 14. Z obilovin byl nejvyšší podíl zaznamenán stejně jako v předchozím roce u ovsa (15,8 %), žita (12,1 %) a tritikále (12,1 %).

Z pohledu podílu bioprodukce na celkové produkci v ČR nedošlo proti loňskému roku k žádným změnám v pořadí. Přední pozici zaujímaly LAKR s 8,4 % podílem a luskoviny na zrno s 6,1 % podílem. Produkce obilovin v EZ vzrostla meziročně na 2,7 % z celkové sklizně obilovin v ČR a produkce zeleniny stoupla na 1 %. Při srovnání produkce jednotlivých plodin, pak vyšší než 5% podíl na jejich celkové sklizni v ČR dosahovala lupina na zrno (14,1 %), oves (10,1 %), kmín (7,3 %) a nově překročilo 5% podíl také tritikále (6,3 %) a žito (6,3 %). Z pohledu hektarového výnosu se v roce 2017 pohybovaly výnosy obilovin v EZ v rozmezí cca 50–80 % výnosu konvenčního, hektarový výnos luskovin kolem 72 %, u olejnin 27 % a u pícnin 44 % konvenčního výnosu.

Objem ekologické produkce na orné půdě se meziročně zvýšil o 8,8 %. Podíl produkce z orné půdy na celkové ekologické rostlinné produkci tak činil 11,6 %. K meziročnímu nárůstu produkce došlo u zeleniny (o 26 %), u obilovin (o 9,7 %), u pícnin (o 8,7 %) a u okopanin (o 6,8 %). Pokles produkce byl naopak zaznamenán u technických plodin (o 18,8 %), z toho konkrétně u olejnin (o 19,2 %) a u LAKR o 24,5 %. U olejnic ale bude pokles způsobem patrně nesprávným zařazením tykve olejné mimo olejnin v roce 2017 u některých z pěstitelů. Nepatrný pokles byl zaznamenán i u luskovin na zrno, a to o 2,2 %. Meziroční nárůst produkce byl zaznamenán u TK (o 31,9 %), přičemž u vinic stoupla produkce o 44 % a u ovocných sadů o 24,9 %. U kategorie „další TK“ došlo vlivem převodu ovocných stromů na krajinných sadů ke značnému meziročnímu navýšení produkce.

V Tab. 14 jsou u některých plodin v ekologickém zemědělství uváděny téměř shodné nebo i vyšší hodnoty hektarového výnosu proti konvenčním výnosům (např. hořčice a lupina). Jedná se však pouze o odhady plánů, které mohou být zemědělci nadhodnoceny a tím zkreslovat uváděné hodnoty. Skutečná produkce v EZ bude známa až po kontrole provedené na farmách v následujícím roce.

Celková plocha TTP (louky a pastviny) dle šetření u zemědělců zůstala téměř na stejné úrovni jako v roce 2017 a navýšila se jen o 13 655,5 ha, což je zvýšení o cca 3,2 % (viz Tab. 13).

Tab. 9 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2018 – základní komodity

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
OP celkem	1 644	18 097,51	58 572,70	76 670,21	181 741,88	3,10
Obiloviny pro produkci zrna (včetně osiva) celkem	726	7 797,25	27 700,41	35 497,66	77 018,48	2,78
Pšenice obecná	328	3 646,85	8 064,94	11 711,79	24 483,39	3,04
Špalda	100	85,01	3 317,18	3 402,19	9 038,90	2,72
Pšenice tvrdá	10	31,55	55,99	87,54	166,20	2,97
Žito	141	338,15	2 751,74	3 089,89	7 555,04	2,75
Ječmen	262	1 101,58	2 654,83	3 756,41	6 665,57	2,51
Oves	380	1 359,04	5 586,79	6 945,83	14 318,22	2,56
Tritikále	191	793,28	3 782,48	4 575,76	10 855,13	2,87
Kukuřice na zrna	17	396,36	646,37	1 042,73	2 506,62	3,88
Pohanka	44	21,65	734,75	756,40	1 265,01	1,72
Proso	5	0,00	61,88	61,88	134,50	2,17
Ostatní obiloviny na zrna	9	23,79	43,46	67,25	29,90	0,69
Luskoviny na zrna celkem (suché luskoviny)	145	902,76	2 979,02	3 881,78	4 818,06	1,62
Hrách	58	323,83	1 609,51	1 933,34	2 242,15	1,39
Bob	9	86,71	123,29	210,00	260,02	2,11
Lupina	24	80,79	343,82	424,61	675,50	1,96
Sója	4	185,32	35,96	221,28	37,30	1,04
Pelouška	49	157,56	754,93	912,49	1 398,73	1,85
Ostatní luskoviny	21	68,55	111,51	180,06	204,36	1,83
Okopaniny celkem	230	47,83	260,32	308,15	3 878,70	14,90
Brambory (včetně raných a sadbových brambor)	224	46,50	252,20	298,70	3 781,63	14,99
Cukrová řepa (včetně sadby)	1	0,00	0,50	0,50	5,00	10,00
Ostatní krmné okopaniny a brukvovité (bez osiv)	21	1,33	7,62	8,95	92,07	12,08
Technické plodiny celkem	151	1 701,11	2 005,75	3 706,86	1 415,32	0,71
Olejníky	70	799,87	881,43	1 681,30	728,33	0,83
Slunečnice	8	43,52	119,83	163,35	163,73	1,37
Sója	1	0,00	1,00	1,00	2,00	2,00
Řepka a řepice	0	421,32	0,00	421,32	0,00	0,00
Mák	4	68,63	20,38	89,01	18,57	0,91
Hořčice	47	175,31	408,44	583,75	327,40	0,80
Tykev olejná	13	33,46	294,12	327,58	187,72	0,64
Ostatní olejníky	12	57,63	37,66	95,29	28,91	0,77
Aromatické, léčivé rostliny a koření (LAKR)	73	876,24	950,78	1 827,02	566,06	0,60
z toho: ostropestřec	16	72,67	296,04	368,71	235,79	0,80
kmín	25	702,78	523,75	1 226,53	280,15	0,53
Ostatní technické plodiny	26	25,00	173,54	198,54	120,93	0,70

¹⁾Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2018; data od 4 575 subjektů

Tab. 10 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2018 – zelenina a jahody

Plodiny	Počet ekofare ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Čerstvá zelenina, melouny, jahody	116	26,51	239,16	265,67	1 998,01	8,35
Košťáloviny/brukvovité	28	0,76	9,35	10,11	39,92	4,27
Květák a brokolice	14	0,26	1,42	1,68	6,97	4,91
Kapusta	17	0,00	2,31	2,31	6,84	2,96
Hlávkové zelí	24	0,12	4,00	4,12	21,46	5,37
Ostatní košťáloviny / brukvovité	14	0,38	1,62	2,00	4,65	2,87
Listová/stonková zelenina	30	1,41	26,33	27,74	34,00	1,29
Pór	11	0,00	0,70	0,70	1,62	2,31
Salát	19	1,11	1,26	2,37	2,28	1,81
Špenát	16	0,30	17,59	17,89	21,57	1,23
Ostatní listová / stonková zel.	14	0,00	6,78	6,78	8,53	1,26
Plodová zelenina	73	4,24	82,25	86,49	259,45	3,15
Rajče	36	0,32	3,97	4,29	13,98	3,52
Paprika	3	0,21	2,94	3,15	10,15	3,45
Okurek	29	1,00	1,62	2,62	5,87	3,62
Dýně, patizon, cuketa...	58	2,66	70,96	73,62	226,00	3,18
Ostatní plodová zelenina	16	0,05	2,76	2,81	3,45	1,25
Kořenová a hlízová zelenina	79	11,17	74,48	85,65	1 563,49	20,99
Mrkev	43	4,00	37,89	41,89	1 420,10	37,48
Petržel	32	0,01	7,72	7,73	17,43	2,26
Česnek	49	1,35	7,56	8,91	23,35	3,09
Cibule a šalotka	43	0,55	12,40	12,95	84,75	6,83
Celer bulvový	19	0,00	1,58	1,58	8,21	5,20
Ostatní kořenová / hlízová zel.	27	5,26	7,33	12,59	9,65	1,32
Luskoviny	24	5,04	41,36	46,40	94,71	2,29
Hrášek	18	5,03	37,53	42,56	84,69	2,26
Fazole a zelená fazolka	16	0,01	3,63	3,64	9,82	2,71
Ostatní luskoviny	1	0,00	0,20	0,20	0,20	1,00
Ostatní zelenina	13	1,98	1,67	3,65	2,33	1,40
Jahody	33	1,91	3,72	5,63	4,11	1,10

¹⁾Počet ekofare^m, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2018; data od 4 575 subjektů

Tab. 11 Struktura, produkce a výnos plodin na orné půdě v roce 2018 – píce

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy ²⁾
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Píce na OP (píce v seně)	1 303	6 873,15	24 432,02	31 305,17	91 962,65	3,76
Jednoleté píce – v seně	168	526,60	2 790,39	3 316,99	11 347,62	4,07
Kukuřice na zeleno (na siláž)	14	181,60	271,23	452,83	1 656,00	6,11
Ostatní jednoleté píce – v seně	156	345,00	2 519,16	2 864,16	9 691,62	3,85
Víceleté píce – v seně	1 242	6 346,55	21 641,63	27 988,18	80 615,03	3,72
z toho: výtěžka	256	1 051,33	4 857,70	5 909,03	18 919,85	3,89
Další plodiny na OP	32	45,29	535,24	580,53	431,10	n.a.
z toho: květiny a okrasné rostliny	6	7,28	1,46	8,74	0,17	0,12
OP na osivo a sadbu	20	32,30	498,88	531,18	362,70	0,73
Půda ladem (součást osevního postupu)	77	618,46	229,83	848,29	0,00	n.a.
Další plochy na OP (bližší nezařazeno)*	19	85,14	190,91	276,05	217,03	n.a.
Houby	2	0,02	0,04	0,06	2,53	63,25

¹⁾Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

²⁾Výnos píce je u pícnin uveden v seně.

* biopásy, RRD, jiná kultura, ostatní plocha, školka, zalesněné plochy apod.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2018; data od 4 575 subjektů

Tab. 12 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2018 – trvalé kulture

Plodiny	Počet ekofarem ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologický režim - plocha skutečně produkční	Ekologická produkce	Ekologické výnosy
		(ha)	(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
TK celkem	742	730,41	5 111,89	5 842,30	5 039,78	9 599,07	1,90
Ovocné sady*	540	501,80	3 335,94	3 837,74	3 270,46	5 287,84	1,62
Jabloně	422	164,02	1 458,41	1 622,43	1 423,13	3 025,49	2,13
Hrušně	228	32,40	235,87	268,27	232,68	364,30	1,57
Měručky	98	80,19	343,14	423,33	340,08	301,27	0,89
Nektarinky	6	0,64	6,53	7,17	6,53	7,12	1,09
Broskvně	35	3,38	17,76	21,14	17,04	31,56	1,85
Třešně / višně	201	65,97	388,66	454,63	377,49	354,67	0,94
Švestky	340	103,46	757,53	860,99	745,71	1 111,52	1,49
Ostatní ovoce	52	51,74	128,04	179,78	127,80	91,91	0,72
Ořechy	95	17,98	116,25	134,23	114,40	55,31	0,48
Bobuloviny	43	39,58	288,25	327,83	287,12	252,20	0,88
Vínice	90	73,11	839,03	912,14	837,42	3 646,79	4,35
Chmelnice	3	1,00	8,83	9,83	8,83	6,74	0,76
Další TK	164	96,94	523,59	620,53	521,55	350,18	0,67

¹⁾Počet ekofarem, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

²⁾Plocha, na které jsou v daném roce očekávány výnosy.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2018; data od 4 575 subjektů

Tab. 13 Struktura, produkce a výnos plodin v roce 2018 – trvalé travní porosty

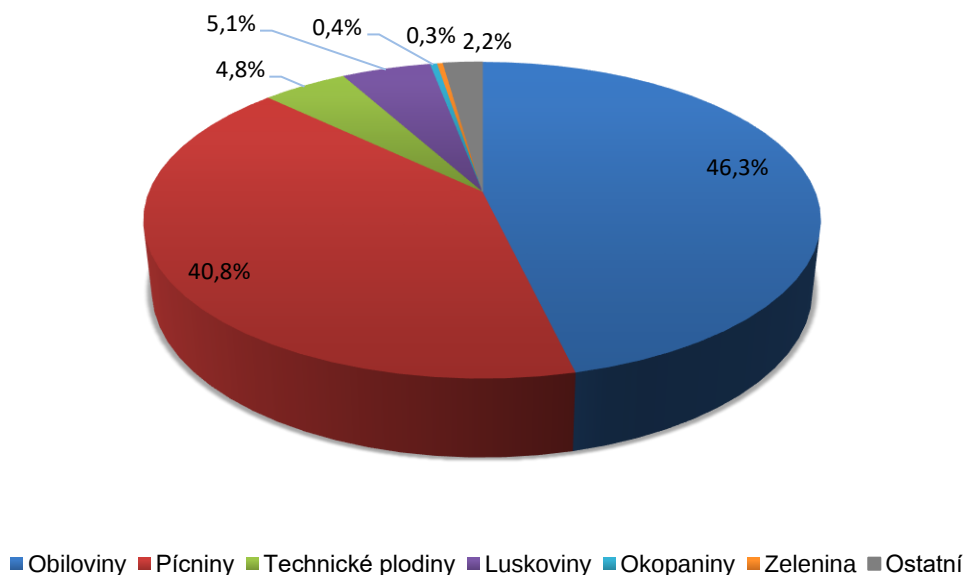
Plodiny	Počet ekofare ¹⁾	Období konverze	Ekologický režim	Celkem	Ekologická produkce	Ekologické výnosy ²⁾
		(ha)	(ha)	(ha)	(t)	(t/ha)
Louky a pastviny (píce v seně)	3 617	28 383,59	409 361,86	437 745,45	1 379 351,33	3,37

¹⁾Počet ekofare, které mají plochy dané plodiny již v ekologickém režimu.

²⁾Výnos píce je uveden v seně.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2018; data od 4 575 subjektů.

Struktura plodin dle výměr v ekologickém zemědělství v ČR v roce 2018 (%)

Graf 3 Struktura plodin na OP dle výměr v ekologickém zemědělství v ČR v roce 2018 (%)

Zdroj: Vlastní výpočty ÚZEI.

Tab. 14 Plochy a produkce v EZ na orné půdě v letech 2017 a 2018 a srovnání s celkovou osevní plochou a produkcí v ČR v roce 2018

Plodiny	2017 (EZ)		2018 (EZ)		Struktura plodin 2018 (%)	Meziroční změna (%)		2018 (ČR)			Podíl (%) na celkové		
	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)	Celková plocha EZ (ha)	Ekologická produkce (t)		produkce	hektar. Výnosu	Celková plocha (ha)	Celková produkce (t)	Hektarov ý výnos (t/ha)	ploše	produkci	hektar. výnosu
Obiloviny	29 483	70 209	35 498	181 742	46,30	158,86	-4,12	1 338 780	6 970 919	5,21	2,65	2,61	53,37
Pšenice	9 111	20 735	11 799	24 650	33,24	18,88	-2,39	819 690	4 417 841	5,39	1,44	0,56	56,32
Špalda	2 782	8 193	3 402	9 039	9,58	10,32	-12,10	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.	n. d.
Ječmen	3 180	7 199	3 756	6 666	10,58	-7,41	-9,36	324 724	1 606 034	4,95	1,16	0,42	50,72
Žito	1 982	5 149	3 090	7 555	8,70	46,74	-4,00	25 355	120 160	4,74	12,19	6,29	57,92
Oves	7 172	15 944	6 946	14 318	19,57	-10,20	-2,55	44 065	142 441	3,23	15,76	10,05	79,35
Tritikále	3 445	8 748	4 576	10 855	12,89	24,09	-4,66	37 851	172 154	4,55	12,09	6,31	63,07
Kukuřice na zrno	702	2 316	1 043	2 507	2,94	8,25	-13,63	81 851	489 154	5,98	1,27	0,51	64,85
Luskoviny na zrno	3 455	4 924	3 882	4 818	5,06	-2,16	-13,51	35 153	79 515	2,26	11,04	6,06	71,56
Hrách	1 905	2 726	1 933	2 242	49,81	-17,75	-26,29	29 087	70 564	2,43	6,65	3,18	57,33
Lupina	381	496	425	676	10,94	36,19	30,98	2 977	4 822	1,62	14,26	14,01	121,28
Okopaniny	286	3 631	308	3 879	0,40	6,83	8,60	88 286	4 328 499	n.d.	0,35	0,09	n.d.
Brambory	211	2 448	299	3 782	96,93	54,45	17,60	22 889	583 560	25,50	1,30	0,65	58,80
Technické plodiny	3 198	1 734	3 707	1 415	4,83	-18,37	-14,98	498 803	1 519 379	n.d.	0,74	0,09	n.d.
Olejniny	1 322	901	1 681	728	45,36	-19,20	-10,18	489 336	1 511 331	3,09	0,34	0,05	26,74
Řepka	135	50	421	0	25,06	-100,00	-100,00	411 802	140 769	3,43	0,10	0,00	0,00
Soja	15	22	1	2	0,06	-90,88	35,14	15 230	25 259	1,66	0,01	0,01	120,48
Hořčice	698	470	584	327	34,72	-30,32	-7,86	12 984	11 639	0,90	4,50	2,81	89,07
LAKR	1 803	750	1 827	566	49,29	-24,48	-16,15	8 554	6 765	0,78	21,36	8,37	76,33
Kmín	1 068	402	1 227	280	67,13	-30,40	-22,48	4 685	3 829	0,82	26,18	7,32	65,23
Zelenina	252	1 585	266	1 998	0,35	26,04	6,97	10 404	198 863	n.d.	2,55	1,00	n.d.
Pícniny	28 383	84 582	31 305	91 963	40,83	8,73	-0,95	468 604	3 967 377	8,47	6,68	2,32	44,44

Pozn.: V tabulce jsou uvedeny pouze vybrané druhy plodin, které lze srovnat s konvenčními (ČSÚ). U kategorie okopaniny, technické plodiny a zelenina je hektarov ý výnos za ČR dopočítán z výměr a produkce (ČSÚ tyto údaje neuvádí).

*Celkový součet kategorie nemusí souhlasit s jednotlivými druhy plodin.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017 a 2018; Sklizeň zemědělských plodin ČSÚ; vlastní výpočty ÚZEI

3. Živočišná výroba a produkce na ekologických farmách

V roce 2018 bylo na ekologických farmách chováno více než 426 tis. BIO zvířat², tj. zvířat která prošla přechodným obdobím, které se v případě chovu hospodářských zvířat nazývá nejkratší dobou chovu, a jsou již chována v ekologickém režimu (viz Tab. 15). Ve srovnání s rokem předchozím jde o 2% nárůst a dlouhodobě tak celkový o počet ekologicky chovaných zvířat na území ČR stále vzrůstá. Míra zastoupení jednotlivých kategorií hospodářských zvířat byla obdobná jako v předchozím roce. Nejčastěji chovaným druhem byl skot, který s téměř 262 tis. kusy představoval 61 % všech BIO zvířat. Následoval chov ovcí (22 %) a chov drůbeže s téměř 12 %. Zastoupení ekologicky chovaných koz se pohybovalo kolem 2 % a stejný podíl byl zjištěn i u koní. Nejnížší zastoupení je již dlouhodobě zaznamenáváno v chovu prasat, v roce 2018 to bylo 0,7 % z celkového stavu ekologicky chovaných zvířat.

V Tab. 15 je vyčíslena také meziroční změna stavů jednotlivých kategorií hospodářských zvířat. V případě skotu došlo ve srovnání s rokem 2017 k navýšení o 2,3 %, přičemž nejvyšší nárůst v rámci skotu byl zaznamenán u kategorie jatečný skot (41 %), kde vedle počtu kusů došlo také k výraznému navýšení počtu farem, na kterých byl chov této kategorie skotu realizován. Meziročně došlo k navýšení počtu dojnic o 6,6 % na 7 125 kusů. Podíl ekologicky chovaných dojnic na celkovém počtu skotu v režimu EZ, tak činil 2,7 % a stále výrazně zaostával za podílem celorepublikovým, kde z celkového stavu skotu chovaného v ČR bylo 26 % dojnic. Počet krav bez tržní produkce mléka (KBTPM) se navýšil o 4,2 %. Snížení stavů bylo zaznamenáno u kategorie ostatní skot³, stav chovaných zvířat zařazených v této kategorii se snížil o 4,4 %.

V ekologických chovech ovcí a koz došlo ve srovnání s rokem 2017 ke snížení počtů chovaných zvířat. Počty chovaných ovcí poklesly o 4,5 %, mírný nárůst počtu koz zaznamenaný v předešlém roce byl vystřídán opětovným poklesem stavu těchto zvířat, a to o 4,2 %.

Růstová tendence byla zachována v případě ekologických chovů prasat, kdy ve srovnání s rokem 2017 došlo k více než 36 % navýšení počtu těchto zvířat. Hlavním důvodem bylo výrazné navýšení (45 %) zvířat zařazených v kategorii výkrm prasat.

Také v rámci chovu drůbeže pokračoval nárůst. V roce 2018 došlo k meziročnímu navýšení počtu bio drůbeže o 17 %. Výrazná změna počtu chovaných kusů byla zaznamenána u nosnic, kde došlo k navýšení o 41,3 %, což bylo způsobeno zejména obměnou nosnic a doplněním nových kuřic u významných chovatelů. K nižšímu nárůstu pak došlo u výkrmových kuřat, jejichž počty se meziročně zvýšily o 6,1 %. Pokles počtu zvířat nastal naopak u kategorie drůbež ostatní, kde došlo zejména k výraznému snížení stavů chovaných kachen a hus (o téměř 45 %).

V roce 2018 došlo k výraznému navýšení počtu chovaných včelstev, zejména díky registraci nového subjektu.

Při srovnání celkového počtu hospodářských zvířat v ČR zaujímá chov bio skotu na celkových stavech skotu 18,5 %, z toho podíl dojnic na jejich celkovém počtu dosahuje pouze 1,2 %. Největší oblibě se u ekozemědělců dlouhodobě těší chov ovcí a koz, kdy je v ekologickém chovu zařazeno

² Tento údaj představuje stav základních kategorií ekologicky chovaných hospodářských zvířat na ekofarmách (tj. bez započítání chovu včel, ryb a ostatních zvířat).

³ Patří sem telata určená do chovu a jako zástav, býčci, jalovičky a plemenní býci.

43 % ovcí a 29 % koz. Podíl ekologicky chovaných prasat na celkových počtech je zanedbatelný, v roce 2018 činil 0,2 %. Podobně je tomu u podílu bio drůbeže, který byl v roce 2018 také 0,2 %. V případě koní je v režimu EZ zařazeno 26 % chovaných zvířat.

Tab. 15 Počet BIO zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2017 a 2018

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet všech BIO zvířat (kusy)	Počet všech BIO zvířat (kusy)	Meziroční změna počtu BIO zvířat 2018/17 (%)
	2018	2017	2018	
Zvířata celkem¹⁾	3 438	418 109	426 504	2,01
Skot (celkem)	2 671	255 978	261 900	2,31
Dojnice	160	6 686	7 125	6,57
KBTPM	2 428	115 346	120 193	4,20
Skot na porážku	1 494	14 286	20 153	41,07
Ostatní skot	2 538	119 660	114 429	-4,37
Ovce (celkem)	1 052	98 559	94 089	-4,54
Ovce - chovné samice	1 042	66 815	63 903	-4,36
Ostatní ovce	867	31 744	30 186	-4,91
Kozy (celkem)	333	9 240	8 857	-4,15
Kozy - chovné samice	328	6 829	6 604	-3,29
Ostatní kozy	214	2 411	2 253	-6,55
Prasata (celkem)	37	2 101	2 867	36,46
Výkrmová prasata	25	1 465	2 127	45,19
Chovné prasnice	32	320	356	11,25
Ostatní prasata	29	316	384	21,52
Drůbež (celkem)	52	42 475	49 675	16,95
Brojeři	8	26 357	27 960	6,08
Nosnice	43	14 110	19 942	41,33
Ostatní (krůty, kachny, husy)	19	3 208	1 773	-44,73
Koně	959	8 556	9 116	6,55
Včely (počet rojů)	4	87	584	571,26
Ostatní zvířata	107	423	400	-5,44
Poníci	73	185	172	-7,03
Osli	31	60	51	-15,00
Králíci	2	35	16	-54,29
Ostatní ²⁾	6	143	161	12,59

¹⁾Tento údaj představuje stav základních kategorií ekologicky chovaných hospodářských zvířat na ekofarmách (tj. bez započítání chovu včel, ryb a ostatních zvířat).

²⁾Kategorie „ostatní“ v rámci ostatních zvířat zahrnuje v roce 2017 chov bizonů, v roce 2018 chov bizonů a buvolů.
Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017 a 2018

Na ekologických farmách jsou každoročně sledovány kromě počtů BIO zvířat, také celkové stavy všech zvířat chovaných na ekofarmě podle hlavních kategorií. Do těchto zvířat se započítávají všechna zvířata včetně zvířat v nejkratší době chovu, nezapočítávají se však zvířata konvenční. Ze srovnání všech zvířat a BIO zvířat chovaných na ekofarmách vyplývá, že 4,5 % skotu, 5,5 % ovcí, 9,5 % koz, 1,6 % prasat a 10,8 % koní ještě není chováno plně v ekologickém režimu.

Celkem bylo na ekofarmách v roce 2018 chováno téměř 394 tis. kusů přežvýkavců a koní (viz Tab. 16), což představuje více než 235 tis. VDJ. Stejně jako v předchozím roce zde zaujímá dominantní postavení chov skotu s podílem 69,1 % (resp. 88,2 % při přepočtu na VDJ). Zatížení travních porostů⁴ se v EZ při výměře 437 745 ha TTP⁵ v roce 2018 pohybovalo podobně jako v roce předchozím okolo hodnoty 0,54 VDJ/ha.

Tab. 16 Počet zvířat chovaných na ekofarmách v roce 2017 a 2018

Kategorie zvířat	Počet ekofarem	Počet všech zvířat (kusy)		Meziroční změna 2017/16 (%)
	2018	2017	2018	
Skot celkem	2 937	267 327	274 364	2,63
Skot ve věku nad 1 měsíc do 6 měsíců	2 159	52 556	52 643	0,17
Skot ve věku nad 6 měsíc do 24 měsíců	2 465	61 585	58 440	-5,11
Skot ve věku nad 24 měsíců	2 828	153 186	163 281	6,59
Ovce celkem	1 158	105 000	99 577	-5,16
Kozy celkem	382	9 919	9 782	-1,38
Koně celkem	1 095	9 498	10 219	7,59
Přežvýkavci a koně	x	391 774	393 942	0,56
Prasata celkem	42	2 716	2 914	7,29

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017 a 2018

Součástí každoročního dotazníkového šetření na ekologických farmách je také sběr a vyhodnocování dat týkajících se živočišné produkce pocházející z ekologických chovů zvířat. V Tab. 17 jsou shrnuty získané údaje o živočišné produkci, a to včetně prodeje živých zvířat, která pochází z chovů zapojených v systému ekologického zemědělství. Jedná se o produkci certifikovatelnou, kterou farmář plánuje prodat v daném roce ať už pod značkou BIO nebo jako konvenční produkt. Cílem je získat přehled o reálné bioprodukci z ekofarem (tj. produkci, která může být prodána v bio kvalitě) a nikoli jen objem požadované certifikované produkce či jen části produkce, kterou se podařilo prodat jako bioprodukt.

Předpokládaná produkce masa (bez započtení zástavu) vzrostla o 8,8 % proti roku 2017 a činila 7 282 tun. Plánovaná produkce hovězího masa se meziročně zvýšila o 9,3 % a představovala téměř 90% podíl na celkové produkci biomasa. Klesající tendence byla zachována u skopového masa, jehož plánovaná produkce meziročně poklesla o 6 %. Jeho podíl na celkovém objemu vyprodukovaného biomasa činil 5,5 %. Mírný nárůst byl naopak zaznamenán v případě masa kozího, kde v roce 2018 došlo k meziročnímu navýšení plánované produkce o 4 %. Výraznější navýšení pak bylo zaznamenáno v případě drůbežího (49 %) a vepřového (23,9 %) masa, což koresponduje s navýšením stavů chovaných zvířat. Podíl drůbežího masa činil 2,3 % a masa vepřového 2,1 %.

Vedle produkce masa je dlouhodobě sledován také prodej živých zvířat. V případě zástavových telat byl v roce 2018 plánován prodej 63 tisíc kusů, což bylo oproti roku předchozímu navýšení o 10,2 %. Plánovaný prodej zvířat v kategorii zástav jehňat se naopak meziročně snížil. Zatímco v roce 2017 bylo v této kategorii plánováno k prodeji více než 16 tisíc kusů jehňat, v roce 2018 došlo ke 14 %

⁴ Počet VDJ zvířat zkrmujičích objemnou píci na jednotku plochy travního porostu. VDJ byly vypočítány dle přepočítávacích koeficientů z Nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření Příl. 4.

⁵ Jedná se o údaj ze Statistického šetření na ekologických farmách ÚZEI za rok 2018⁴

poklesu na více než 14,5 kusů. Pro potřebu srovnání s výše uvedenými hodnotami produkce masa, kdy byla do objemu masa započítána také zvířata prodaná v živém jako zástav, byl zástav přepočten na objem masa (viz Tab. 17). U zástavového skotu byla předpokládána průměrná hmotnost 180 kg a 50 % výtěžnost, u zástavových jehňat pak hmotnost 20 kg a taktéž 50 % výtěžnost.

Sledovány jsou také plánované počty zvířat prodaných do chovu. Z Tab. 17 je zřejmé, že k navýšení plánovaného prodeje chovných zvířat došlo v případě skotu, ovcí a prasat. Prodej chovného skotu byl v roce 2018 navýšen o 21,7 %, takže celkem bylo prodáno 5 150 kusů. Nejvyšší nárůst (přes 42 %) byl v rámci kategorie chovných zvířat zaznamenán u prasat. K meziročnímu poklesu došlo v případě chovných koz, koní a drůbeže.

V rámci živočišné výroby je, vedle produkce masa a počtů živých zvířat, sledována také produkce mléka, která se pro přehlednost dělí do několika kategorií. Jedná se o mléko čerstvé, směřující přímo do mlékáren, dále mléko upravené, vhodné k přímé spotřebě a sýry. Výrobky spadající mimo tyto tři hlavní kategorie, jsou označeny jako „další mléčná produkce“ a patří sem např. kysané mléčné výrobky, máslo, tvaroh či smetana.

V roce 2018 došlo k mírnému navýšení produkce kravského mléka, a to jak čerstvého (o 3,4 %) tak i upraveného (o 1,3 %). V případě mléčné produkce z ekologických chovů ovcí došlo k nárůstu produkce upraveného mléka o 9,6 %. K výraznému poklesu došlo u ovčího mléka čerstvého, jehož plánovaná produkce se snížila o 62,1 %, a to v důsledku ukončení produkce nebo změny zaměření některých farmářů z produkce čerstvého mléka na výrobu ovčího sýra. Také produkce čerstvého mléka koziho se snížila, i když ne tak výrazně jako v případě ovčího mléka. Meziroční pokles plánovaného objemu čerstvého koziho mléka činil 8,3 %. Významný byl naopak nárůst mléka koziho upraveného, když jeden z producentů výrazně zvýšil množství produkce v této oblasti. Objem plánované produkce poklesl v případě kravského a koziho sýra. Produkce kravského sýra byla snížena o 15,3 %, a to v souvislosti s ukončením produkce nebo přechodem k produkci čerstvého mléka u několika farmářů. Méně výrazný byl pokles u sýra koziho. Plánovaná produkce ovčího sýra se zvýšila o 7 %, v návaznosti na výše již zmíněný odklon od produkce čerstvého mléka. V kategorii další mléčná produkce došlo ke snížení plánovaného objemu kysaných mléčných výrobků, a to o téměř 9 %. Výrazně naopak vzrostla produkce másla. Proti roku 2017 se počet subjektů uvádějících jeho produkci zvýšil z 6 na 10 a jeho produkce vzrostla téměř o 24 %. Mírnější nárůst byl pak zaznamenán u produkce smetany, jejíž objem se meziročně navýšil o 5,7 %.

Produkce vajec ke konzumaci se snížila o 7 % a to pravděpodobně v důsledku snížení produkce u významného chovatele nosnic, který v tomto roce přistoupil k obnově chovu a nákupu mladých kuřic. Výrazné navýšení bylo zaznamenáno u produkce medu, i když úroveň tohoto navýšení neodpovídá zvýšení počtu včelstev. Důvodem je především nízká produkce způsobená suchem, ale i využití vyprodukovaného medu ke krmení včel a výroba oddělků.

Tab. 17 Živočišná bioprodukce na ekofarmách v roce 2017 a 2018

Produkty	Jednotka	Počet ekofarem	Bioprodukce z BIO zvířat		Meziroční změna (%)
		2018	2017	2018	
Maso					
Hovězí	1 000 kg	2 240	11 174,85	12 212,79	9,29
Hovězí-maso	1 000 kg	1 760	6 027,12	6 542,43	8,55
Hovězí-zástav	1 000 kg	1 723	5 147,73	5 670,36	10,15
Skopové/Jehněčí	1 000 kg	787	580,53	545,47	-6,04
Skopové/Jehněčí - maso	1 000 kg	671	411,83	400,26	-2,81
Skopové/Jehněčí - zástav	1 000 kg	290	168,70	145,21	-13,92
Kozí	1 000 kg	135	18,72	19,46	3,95
Vepřové	1 000 kg	30	123,25	152,69	23,88
Drůbeží	1 000 kg	19	112,29	167,33	49,02
Králíčí	1 000 kg	2	0,12	0,05	-60,87
Živá zvířata - prodej jako zástav nebo na chov					
Zástav - telata	kusy	1 723	57 197	63 004	10,15
Zástav - ovce	kusy	290	16 870	14 521	-13,92
Chov - skot	kusy	265	4 231	5 150	21,72
Chov - ovce	kusy	74	2 009	2 234	11,20
Chov - kozy	kusy	51	832	648	-22,12
Chov - prasata	kusy	5	47	67	42,55
Chov - drůbež	kusy	3	330	190	-42,42
Chov - koně	kusy	31	120	108	-10,00
Mléčná produkce					
Čerstvé mléko - kravské	1 000 l	83	32 207,17	33 309,00	3,42
- ovčí	1 000 l	7	54,20	20,55	-62,08
- kozí	1 000 l	19	113,21	103,87	-8,25
Upravené mléko - kravské	1 000 l	18	193,16	195,68	1,30
- ovčí	1 000 l	4	9,40	10,30	9,57
- kozí	1 000 l	10	48,70	106,65	118,99
Sýr - kravský	1 000 kg	28	64,16	54,36	-15,28
- ovčí	1 000 kg	11	21,80	23,31	6,95
- kozí	1 000 kg	19	39,86	39,35	-1,29
Další mléčná produkce:					
Kysané mléčné výrobky	1 000 kg	19	114,95	104,77	-8,85
Tvaroh	1 000 kg	20	38,14	38,06	-0,20
Máslo	1 000 kg	10	2,91	3,61	23,83
Smetana	1 000 l	6	18,83	19,89	5,66
Vejce pro konzumaci	1 000 kg	36	228,85	212,91	-6,96
Med	1 000 kg	2	1,05	4,18	298,10

¹⁾ U zástavového skotu byla předpokládána průměrná hmotnost 180 kg a 50 % výtěžnost, u zástavových jehňat pak hmotnost 20 kg a taktéž 50 % výtěžnost.

²⁾ Počty kusů v kategorii Zástav – telata a Zástav – ovce jsou pro potřeby srovnání přepočítány také na hmotnost produkce v mase a uvedeny také v kategorii Maso (tj. Hovězí – zástav, Skopové/Jehněčí – zástav).

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017 a 2018

4. Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství

Dle zákona o EZ⁶ musí každý zájemce, který hodlá podnikat v ekologickém zemědělství, podat žádost o registraci na MZe. Registrace rozlišuje následující kategorie subjektů:

- ekologický podnikatel (ekozemědělec),
- výrobce biopotravin (zpracovatel bioproduktů),
- osoba uvádějící biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu (tj. obchodník, dovozce, vývozce),
- výrobce nebo dodavatel ekologických krmiv,
- výrobce nebo dodavatel ekologického rozmnožovacího materiálu (osiv),
- ekologický chovatel včel (není zahrnován do ekozemědělců, jelikož nemusí mít vlastní z. p.),
- jiná povaha činnosti (např. ekologický pěstitel hub, ekologický chovatel ryb, ekologický sběrač volně rostoucích rostlin).

V rámci distributorů jsou sledovány počty dovozců a vývozců ze/do třetích zemí (tj. zemí mimo EU). Sledovány jsou také počty tzv. faremních zpracovatelů, (tj. subjektů registrovaných v kategorii výrobce biopotravin a současně jako ekozemědělec, pěstitel hub, včelař nebo chovatel ryb). Celkový počet subjektů (tj. subjekt je započítán pouze 1x na základě IČ nebo rodného čísla) v jednotlivých kategoriích ke konci let 2017 a 2018 uvádí Tab. 18.

Tab. 18 Počet registrovaných subjektů v ekologickém zemědělství k 31. 12. 2017 a 2018

Kategorie	Počet subjektů		Meziroční změna 2017/18	
	2017	2018	(abs.)	(%)
Ekologičtí zemědělci	4 399	4 596	197	4,5
Výrobci biopotravin	672	748	76	11,3
Distributoři bioproduktů a biopotravin	730	938	208	28,5
Výrobci krmiv	57	61	4	7,0
Výrobci osiv	50	58	8	16,0
Ekologičtí včelaři	11	10	-1	-9,1
Ekologický chovatel ryb	17	17	0	0,0
Dovozci biopotravin ze 3. zemí	250	303	53	21,2
Vývozci biopotravin do 3. zemí	141	165	24	17,0
Faremní zpracovatelé	221	223	2	0,9

Zdroj: REP, vlastní výpočty ÚZEI

Je třeba zdůraznit, že jednotlivé subjekty mohou mít více ekofarem či provozoven. Např. mezi ekozemědělci je registrován státní podnik Vojenské lesy a statky ČR, s. p. obhospodařující 5 samostatných ekofarem. Mezi výrobci je např. MyFoodMarket, s.r.o.se svými 8 pobočkami nebo bio nebio, s. r. o. se 3 pobočkami. Současně působí řada subjektů ve více kategoriích, kdy výrobce biopotravin je současně distributorem nebo výrobcem krmiv apod. Dle těchto informací bylo k 31. 12. 2018 v EZ registrováno celkem 5 661 subjektů, což představuje nárůst o 386 subjektů, resp. o 7,3 % v porovnání s rokem 2017. Rostoucí trend byl zaznamenán i v předchozích letech (např. nárůst o 7,6 % v roce 2017 a o 5,1 % v roce 2016).

⁶ Dne 1. 1. 2012 nabyl účinnosti zákon č. 344/2011, kterým se mění dosavadní zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství.

K 31. 12. 2018 bylo v EZ registrováno 4 596 ekologických podnikatelů, z nichž 223 (4,9 %) bylo registrováno zároveň jako výrobce biopotravin a 106 ekofarem mělo registraci současně i na distribuci biopotravin. Celkový počet ekologických zemědělců meziročně vzrostl o 4,5 %. Během roku 2018 ukončilo svoji činnost 151 ekologických zemědělců, naopak 348 subjektů se nově registrovalo.

Jako výrobce biopotravin bylo ke konci roku 2018 registrováno 748 subjektů. Meziročně jde o navýšení o 11,3 % (v roce 2017 o 10,7 %, v roce 2016 o 12 %). Pro lepší představu o struktuře výrobců biopotravin jsou v Tab. 19 uvedeny počty subjektů, které v roce 2018 prováděly danou výrobní činnost.

Druhou významnou kategorií pro rozvoj trhu s biopotravinami jsou distributoři neboli subjekty uvádějící biopotraviny nebo bioprodukty do oběhu včetně vývozu a dovozu bez jakéhokoli dalšího zpracování (za zpracování je považováno i pouhé zabalení nebo označování biopotravin). Počet registrovaných distributorů ke konci roku 2018 vzrostl na 938 subjektů, což představuje meziroční nárůst o 28,5 %. Zvýšil se i počet dovozců a vývozců z/do 3. zemí (o 21,2 % a 17,0 %). V obchodu s biopotravinami navíc působí velký počet subjektů realizujících maloobchodní prodej (tj. maloobchodní řetězce, obchody zdravé výživy apod.), ty se však dle zákona o ekologickém zemědělství od roku 2006 nemusejí registrovat, pokud pouze prodávají již zabalené a označené bioprodukty konečným spotřebitelům.

Bližší informace o výrobcích a distributorech budou uvedeny ve Zprávě o trhu s biopotravinami v ČR v roce 2018.

Tab. 19 Registrovaní výrobci biopotravin s danou ekonomickou aktivitou (výrobní činností) v roce 2018

Kód	Ekonomická aktivita (dle NACE)	Počet výrobců 2018
10.1	Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků	143
10.2	Zpracování a konzervování ryb, koryšů a měkkýšů	15
10.3	Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	186
10.4	Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	70
10.5	Výroba mléčných výrobků	99
10.6	Výroba mlýnských a škrobářenských výrobků	87
10.7	Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků	54
10.8	Výroba ostatních potravinářských výrobků	254
11.0	Nápoje ¹⁾	142

¹⁾ Počet výrobců nápojů se liší od údajů poskytovaných pro Eurostat, kde nejsou započítány subjekty vyrábějící víno z vlastní produkce hroznů.

5. Další informace o ekologických farmách

V rámci první části dotazníku byly zjišťovány kromě základních statistických údajů také dodatečné informace významné z pohledu politiky MZe týkající se ekonomické životaschopnosti prostřednictvím dotazu na realizovaný hospodářský výsledek v předchozím roce a ověření zvýšené potřeby lidské práce v EZ prostřednictvím dotazu na počet pracovníků na farmě.

5.1 Data o hospodářském výsledku na ekofarmách (rok 2016)

K posouzení ekonomické výkonnosti ekofarek je v rámci šetření ÚZEI sledován vývoj podílu ziskových ekofarek na jejich celkovém počtu. Všechny subjekty v šetření byly dotazovány na jejich hospodářský výsledek (HV) v předchozím roce (tj. v šetření 2018 na výsledek hospodaření v roce 2017), ať už hospodařily ekologicky nebo ještě konvenčně.

Z celkového počtu 4 575 respondentů uzavřelo hospodaření v roce 2017 se ziskem 90,5 % (4 139 subjektů), 4,3 % realizovalo ztrátu (199 subjektů) a zbylých 5,2 % údaj neuvedlo z důvodů, že farma v daném roce ještě neexistovala (začínající zemědělci, 236 subjektů) nebo farma byla registrována až ke konci roku 2017 (1 subjekt).

Pokud se zaměříme na ekonomiku pouze ekologicky hospodařících farek (tj. vyloučíme odpovědi farek registrovaných po roce 2017), zůstalo 4 339 ekofarek, z nichž 95,4 % uvedlo, že v roce 2017 byl jejich hospodářský výsledek kladný. Záporný výsledek uvedlo 4,6 % podniků (199 subjektů). Od roku 2014 (2,1 %) dochází k nárůstu podílu ztrátových subjektů. Avšak do značné míry je tento nárůst ovlivněn růstem počtu nových subjektů, které v prvním roce hospodaření zpravidla vykazují ztrátu.

V rámci ekofarek se záporným HV byly zastoupeny jak farmy malé, tak ty velké (rozpětí od 0 ha až po 944,5 ha) a také ekofarmy s různou kombinací hospodaření (viz Tab. 20). Z jednoduché analýzy níže vyplývá, že ke ztrátovějším podnikům patřily ekofarmy zaměřující se na pěstování trvalých kultur, kdy ztrátu vykazalo 7,5 % podniků. Všechny kombinace hospodaření zaznamenaly meziroční pokles ziskovosti, přičemž nejnižší podíl ztrátových podniků byl u subjektů s trvalými kulturami v kombinaci s ornou půdou.

Tab. 20 Podíl ziskových ekofarek dle zaměření produkce v roce 2016 a 2017

Užití půdy	Počet ekofarek	HV pozitivní	HV negativní	HV neuvedli	Podíl ziskových ekofarek (%)	
					2016	2017
OP vč. zeleniny	207	201	5	1	95,7	97,1
TTP	1 920	1 816	104	0	96,1	94,6
TK	147	136	11	0	88,2	92,5
OP + TTP	1 315	1 274	41	0	97,9	96,9
OP + TK	108	106	2	0	98,9	98,1
TTP + TK	279	260	19	0	94,6	93,2
OP + TTP + TK	345	330	15	0	96,8	95,7
Bez půdy ¹⁾	18	16	2	0	90,7	88,9
Celkem	4 339	4 139	199	1	96,3	95,4

Pozn.: HV = hospodářský výsledek, OP = orná půda, TTP = trvalé travní porosty, TK = trvalé kultury.

¹⁾V kategorii „bez půdy“ jsou v roce 2017 zahrnuty subjekty mající půdu mimo LPIS (tzv. ostatní plochu), příp. včelaři, dále pak farmy, které v roce 2018 ukončily činnost.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017 a 2018; data od 4 339 subjektů za rok 2017.

5.2 Počet pracovníků na ekofarmách (rok 2016)

Obdobně, jako u dotazu na hospodářský výsledek, byl počet pracovníků na ekofarmě zjišťován zpětně za rok 2017 u všech respondentů, avšak do vyhodnocení byly zahrnuty pouze farmy, které v daném roce již hospodařily ekologicky (tj. 4 339 subjektů)⁷.

V roce 2017 pracovalo na ekologických farmách, bez ohledu na počet odpracovaných hodin, celkem 10 675 osob, z toho 81,0 % na plný úvazek, 10,7 % na částečný úvazek a 8,3 % tvořili sezónní pracovníci. Z tohoto celkového počtu pracovníků připadla více než třetina na rodinné členy (3 959 osob), z nichž 76,5 % pracovalo na plný úvazek, 22,0 % na částečný úvazek a 1,5 % jako sezónní a příležitostní pracovníci (viz Tab. 21).

Meziročně došlo v roce 2017 ke snížení podílu sezónních pracovníků na 8,3 % (pokles o 33,7 %) a rodinných členů v rámci sezónních pracovníků na 6,9 % (pokles o 77,2 %), přičemž tento pokles následoval po roce, kdy naopak došlo k navýšení podílu sezónních pracovníků ze 3,7 % v roce 2015 na 20,1 % v roce 2016. Tento výkyv je způsoben změnou metodiky vyplňování počtu rodinných příslušníků v rámci kategorie sezónní pracovníci. Ke snížení došlo také u pracovníků na částečný úvazek (pokles o 13,5 %). Naopak došlo k nárůstu počtu pracovníků na plný úvazek (nárůst o 6,2 %), rodinných členů na plný úvazek (nárůst o 11,5 %) a rodinných členů na částečný úvazek (nárůst o 4,8 %).

Celkově počet pracovních sil v roce 2017, v přepočtu na plně zaměstnané⁸, činil 9 151 pracovníků, což představuje nárůst o 4,9 % z počtu 8 723 pracovníků v roce 2016. Počet ekofarem meziročně vzrostl o 3,7 %. Oproti předchozímu období došlo k nárůstu počtu pracovníků na jednu ekofarmu z původních 2,08 na 2,11 AWU. V rámci ČR se tato hodnota dle Strukturálního šetření v zemědělství v roce 2016 pohybovala okolo 3,94 pracovníka na zemědělský podnik (dle FSS 2016)⁹.

Z pohledu zaměstnanosti při srovnání počtu pracovníků v ekologickém zemědělství a zemědělství jako celku připadlo dle tohoto šetření na 100 ha z. p. 1,76 pracovníka v EZ, v zemědělství celkově pak 3,02 (FSS 2016). Jinými slovy, na jednoho pracovníka v EZ v roce 2016 připadlo v průměru 57 ha z. p., zatímco v zemědělství celkem to bylo okolo 33 ha z. p. (FSS 2016). Z dlouhodobého vývoje je patrný růst zaměstnanosti v EZ, což je dáno zvýšením počtu pracovníků na 100 ha z původních 1,32 AWU v roce 2007. Naopak v zemědělství jako celku (resp. konvenci) dochází trvale k poklesu tohoto ukazatele z 3,76 AWU (FSS 2007) na 3,02 AWU (FSS 2016).

Nižší počet pracovníků na 100 ha z. p. v EZ odpovídá struktuře půdního fondu, kdy v EZ dominují velké zemědělské podniky s převahou travních porostů. Počet pracovníků klesá přímo úměrně s rostoucí výměrou ekofarem (např. u ekofarem s výměrou do 100 ha z. p. připadlo v roce 2017 na 1 pracovníka jen 24 ha, u ekofarem s výměrou mezi 100 až 500 ha z. p., šlo již o 79 ha a při výměře nad 500 ha měl 1 pracovník na starosti okolo 87 ha. Podobný vliv má typ kultury – nejnížší potřeba pracovníků je u ekofarem s chovem skotu na trvalých travních porostech (1,60 AWU/100 ha z. p., neboli zhruba 62 ha na 1 pracovníka), nejvyšší u pěstování trvalých kultur (pouhých 1,91 ha na 1 pracovníka)). Potřeba nižšího počtu pracovníků v EZ vychází také z nižšího počtu hospodářských zvířat chovaných na ekofarmách.

⁷ Jedná se o subjekty zahrnuté v šetření, které byly registrovány do roku 2017 u příslušné Kontrolní organizace.

⁸ Pro přepočet na plně zaměstnané (AWU) je použit roční fond pracovní doby ve výši 1 800 hodin.

⁹ Zdroj dat: Strukturální šetření v zemědělství 2016.

Tab. 21 Počet pracovníků na ekologických farmách v roce 2016 a 2017

Ukazatel	2016		2017		Meziroční změna 2016/2015
	Počty	Struktura (%)	Počty	Struktura (%)	
Pracovníci na plný úvazek	8 140	75,4	8 646	81,0	6,2
<i>z toho rodinných členů</i>	2 716	33,4	3 028	35,0	11,5
Pracovníci na částečný úvazek	1 323	12,3	1 145	10,7	-13,5
<i>z toho rodinných členů</i>	830	62,7	870	76,0	4,8
Sezónní a příležitostní pracovníci	1 333	12,3	884	8,3	-33,7
<i>z toho rodinných členů</i>	268	20,1	61	6,9	-77,2
Pracovníci celkem	10 796	100,0	10 675	100,0	-1,1
<i>z toho rodinných členů</i>	3 814	35,3	3 959	37,1	3,8
Přepočet na AWU¹⁾	8 723	x	9 151	x	4,9
Počet farem ²⁾	4 185	x	4 339	x	3,7
AWU / ekofarma	2,08	x	2,11	x	1,2
AWU / 100 ha z.p.	1,72	x	1,76	x	2,1
100 ha z.p. / AWU	58	x	57	x	-2,0

¹⁾ AWU = Annual Work Unit = počet pracovníků přepočtených na plný úvazek.

²⁾ Jedná se o farmy, které v roce 2017 již hospodařily ekologicky a vyplnily dotazník pro rok 2018

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2016 a 2017

Část II. Prodej a užití produkce ekofarem v roce 2017

Cílem druhé části zprávy je poskytnout informace o způsobech uplatnění rostlinné a živočišné produkce vyprodukované na ekofarmách v roce 2017. Součástí analýzy je určení rozsahu prodeje bioproduktů na konvenčním trhu, rozsahu zpracování bioproduktů na ekofarmách a významu přímého prodeje z ekofarem (tzv. prodeje ze dvora). Všechny tyto údaje jsou zjišťovány zpětně z důvodu jejich reálnosti (tj. v průběhu roku 2018 byly sbírány údaje za rok 2017).

Jelikož se druhá část zprávy věnuje analýze způsobů uplatnění bioprodukce vyprodukované v roce 2017, jsou níže prezentované údaje založeny na dotazníku, který vyplňovaly pouze ekofarmy, které již mohly v daném roce (2017) prodávat alespoň část své produkce jako bioprodukt s certifikátem. Prodej certifikovaných bioproduktů mohou realizovat farmy až po uplynutí tzv. přechodného období¹⁰. Z tohoto důvodu z celkového počtu 4 575 respondentů odpovídalo na následující otázky pouze 3 593 ekofarem (tj. farem, které odpověděly kladně na otázku týkající se realizování nějaké rostlinné nebo živočišné produkce, kterou bylo možné prodat již s certifikátem).

6. Způsob uplatnění bioprodukce vyprodukované na ekofarmách (rok 2017)

V rámci analýzy způsobů uplatnění produkce je zjišťován zpětně objem celkové skutečné bioprodukce a podíl prodaného množství v třídění na prodej na domácím trhu (tedy v ČR) a export a dále prodej v bio kvalitě s certifikátem nebo na konvenčním trhu. Navíc je zjišťováno, jakým způsobem byla uplatněna neprodaná produkce, tzv. jiné užití zahrnující spotřebu na farmě ve formě vstupů (krmiva, osiva) nebo faremní zpracování či vlastní spotřebu zemědělce, příp. další užití jako např. neprodaný objem produkce na skladě.

Je třeba zdůraznit, že těchto 3 593 ekofarem „mohlo“ prodat nějakou svoji produkci jako bioprodukt, ale neznamená to, že ji skutečně v bio kvalitě nakonec prodaly (tzn., že produkce mohla být prodána jako konvenční produkt, zkrmena nebo jinak spotřebována zemědělcem nebo je stále na skladě). Po vyhodnocení získaných údajů a srovnání uvedeného skutečného objemu rostlinné a živočišné produkce v roce 2017 a plánovaného objemu na daný rok¹¹ jsou patrné určité rozdíly, které jsou dány zejména následujícími důvody:

- plánovaná produkce na daný rok je zjišťována při inspekci na farmě během daného roku, jedná se tedy o odhad zemědělce, který se může lišit od skutečnosti (např. odlišná reálná produkce plodin dle vývoje počasí, výskytu škůdců, úhyn zvířat plánovaných k prodeji nebo jejich ponechání na farmě, odlišné přírůstky, doживost, změny stavu chovaných zvířat apod.),
- údaje vyplňují odlišné ekofarmy – pokud farmy skončí v EZ, pak je vyplněna její plánovaná produkce, avšak již chybí údaj o její skutečné produkci zjišťovaný zpětně následující rok; naopak farma, které v průběhu roku skončilo přechodné období, často nevyplní plán produkce, ale uvede následně skutečný objem produkce,
- zpřesňování metodiky pro sběr dat (např. specifikace jednotek, uvádění živé, resp. přepočtené hmotnosti dle koeficientů výtěžnosti, pravidla zahrnování např. prodávaných živých zvířat mimo produkci masa či produkce mléka spotřebovaného ke krmení telat apod.),

¹⁰ Výjimkou jsou situace, kdy je farma předána v rámci rodiny (např. z otce na syna) nebo prodána jiné ekofarmě a pak lze samozřejmě prodej bioproduktů realizovat ihned bez přechodného období.

¹¹ Plánovaný objem produkce daného roku (2017) je objem produkce zjišťovaný již během daného roku (2017) pro účely dodání dat pro Eurostat, zatímco reálný objem produkce včetně zjišťování způsobů uplatnění této produkce je zjišťován zpětně v následujícím roce (2018) pro národní účely.

- neuvedení všech údajů z důvodu dostupnosti informací pouze o realizaci produkce v bio kvalitě a již nikoli o způsobu užití zbylého objemu produkce,
- chyby, které se mohou vzhledem k objemu zjišťovaných informací ve sběru dat vyskytnout (a to jak v datech o plánované produkci, tak v datech o reálné produkci).

6.1 Způsob uplatnění rostlinné produkce z ekofarem

Ze získaných dat je patrné, že mezi plánovanou a skutečnou produkcí jsou rozdíly, u některých plodin výrazné (viz Tab. 22). Srovnáván je plán bioprodukce na rok 2017 se skutečnou produkcí v daném roce, avšak bez produkce z přechodného období, která není v plánu odhadována. Z kapacitních důvodů nelze ze strany ÚZEI provádět ověřování správnosti všech údajů, je však možné okomentovat hlavní příčiny rozdílů.

Obecně je důvodem větších rozdílů plánované a reálné produkce např. časté nadhodnocování plánované produkce zemědělcem, významný vliv má také průběh počasí, aktuální zaplevelení polí a nutnost zaorání ploch nebo ukončení zemědělské činnosti u některých významných pěstitelů.

Rozdíl plánovaného a reálného objemu produkce

V rámci obilovin klesla reálná produkce vůči plánu za rok 2017 téměř u všech obilovin. Nejvyšší pokles byl zaznamenán u žita (o 21 %), ovsa (o 14 %), pohanky (o 12 %) a ječmene (o 11 %). Produkce vůči plánu naopak vzrostla u kukuřice na zrno, a to o 26 %. Proti původním plánům byla nižší produkce u olejnin (o 67 %), u léčivých a aromatických rostlin a koření (o 42 %) a u luskovin na zrno (o 37 %).

U zeleniny vzhledem k nižšímu počtu pěstitelů je objem plánované či reálné produkce velmi závislý na dodaných datech a situaci jednotlivých ekofarem. Množství produkce se může měnit v souvislosti s odchodem zásadních pěstitelů nebo z důvodu špatné úrody v daném roce. Velcí pěstitelé často ovlivní % nárůst nebo snížení produkce v rámci jednotlivých kategorií zeleniny, případně zeleniny jako celku. Příkladem takového velkého procentuálního nárůstu je produkce u luskovin na zeleno, kořenové a košťálové zeleniny.

V případě trvalých kultur klesla reálná produkce téměř u veškeré produkce – u hrušek o 56 %, peckovin o 51 %, bobulovin o 44 % a jablek o 13 %. Důvodem byly nadhodnocené plány a pak následná neúroda např. z důvodu jarních mrazíků. Část drobných pěstitelů uplatnění produkce nevyplňuje z důvodu, že se jedná o vlastní spotřebu majitelem sadu, kdy zemědělec nedokáže odhadnout sklizené množství. Velká část pěstitelů ovoce uplatnění produkce vůbec neuvedla patrně právě z důvodu nepříznivého počasí, které způsobilo ztráty na produkci. U hroznů množství produkce stoupl o 16 %.

Podíl uplatnění na domácím trhu a na export

Z pohledu exportu bylo 37 % produkce obilovin z EZ vyvezeno do zahraničí. Nejvíce produkce bylo vyvezeno u kukuřice na zrno (77 %), špaldy (51 %), ovsa (46 %) a žita (39 %). Vysoký podíl exportu byl zaznamenán také u brambor (29 %) a z ovoce u bobulovin (48 %). Vysoký podíl exportu měla také kořenová (hlízková) zelenina (80 %), a to především cibule (90 %) a mrkev (82 %). Naopak 100 % uplatnění na domácím trhu měla košťálová a listová zelenina, peckoviny a hrozny. V hojně míře se z ovoce na domácím trhu prodávaly také jablka (90 %), hrušky (72 %) a bobuloviny (52 %). Z dalších plodin se na domácím trhu hojně uplatnily léčivé a aromatické rostliny a koření (99 %), olejnin (92 %) a luskoviny na zrno (83 %).

Prodej produkce jako bio nebo konvenčního produktu

V kvalitě bio se dařilo nejvíce prodávat téměř veškerou zeleninu (celkově 94 %), z obilovin špaldu (92 %), pohanku (91 %), tritikale (89 %), oves (84 %), kukuřici na zrno (83 %), žito (78 %), pšenici (74 %) a ječmen (73 %). Jako bio se prodávaly ve značné míře také brambory (60 %), luskoviny na zrno (57 %), léčivé a aromatické rostliny a koření (57 %) a olejnin (49 %). Z ovoce se v kvalitě bio prodávaly hrušky (74 %) a jablka (58 %). Naopak jako konvenční produkt byly nejvíce uplatněny proso (87 %), peckoviny (71 %), košťálová zelenina (65 %) a hrozny (54 %).

Uplatnění produkce dle kategorií plodin

Obiloviny

Z celkového množství 64,4 tis. tun vyprodukovaných obilovin bylo 70 % prodáno (44,8 tis. tun) a to z 80 % v bio kvalitě. Na domácím trhu bylo uplatněno 63 % obilovin a 37 % bylo exportováno (viz Graf 4). Podíl neprodané produkce (tedy zkrmené nebo využitý jiným způsobem) u obilovin činil 30 % objemu, z nichž zhruba 76 % bylo spotřebováno jako krmivo. Stejně jako v předchozích letech mělo z obilovin nejnižší podíl v rámci prodeje tritikale (45 %) z důvodu jeho vysokého uplatnění jako krmivo. Dle počtu farem i množství produkce byly v předchozím roce nejčastěji pěstovanými obilovinami pšenice a oves a tvořily téměř 51 % produkce obilovin v EZ v roce 2017.

Luskoviny

U luskovin na zrno bylo vyprodukováno celkem 3,1 tis. tun v roce 2017, přičemž na domácím trhu bylo uplatněno 83 % produkce. Podíl prodeje v biokvalitě byl 57 %. Neprodaný objem luskovin (33 %) byl využit zejména jako krmivo.

Brambory

Stejně jako v předchozím roce byla produkce brambor v roce 2017 (2,6 tis. tun) z 80 % prodávána a 20 % bylo využito jiným způsobem. U brambor došlo znovu ke zvýšení uplatnění na domácím trhu na 71 % (v roce 2016 to bylo 55 %) a dařilo se je opět poměrně dobře uplatnit jako bioprodukt (60 %). Pokud byly brambory prodány jako bio, pak 53 % produkce přímo v ČR. Pokud nebyly brambory prodávány na trhu, pak značná část byla využita pro vlastní spotřebu zemědělce (podniku) anebo jako krmivo.

Olejnin

V případě produkce olejin (296 tun) byla většina vyprodukovaného objemu prodána (80 %). Z tohoto množství se 92 % uplatnilo na trhu v ČR a 8 % šlo na export. Z hlediska kvality se 49 % produkce prodalo jako bioprodukt a 51 % jako produkt konvenční.

LAKR

Produkce LAKR (léčivé, aromatické a kořeninové rostliny) byla z 99 % prodána v ČR. 57 % produkce bylo prodáno jako bioprodukt a 43 % jako konvenční produkt. Vyprodukováno bylo celkem 431 tun proti 865 tunám v roce 2016.

Zelenina

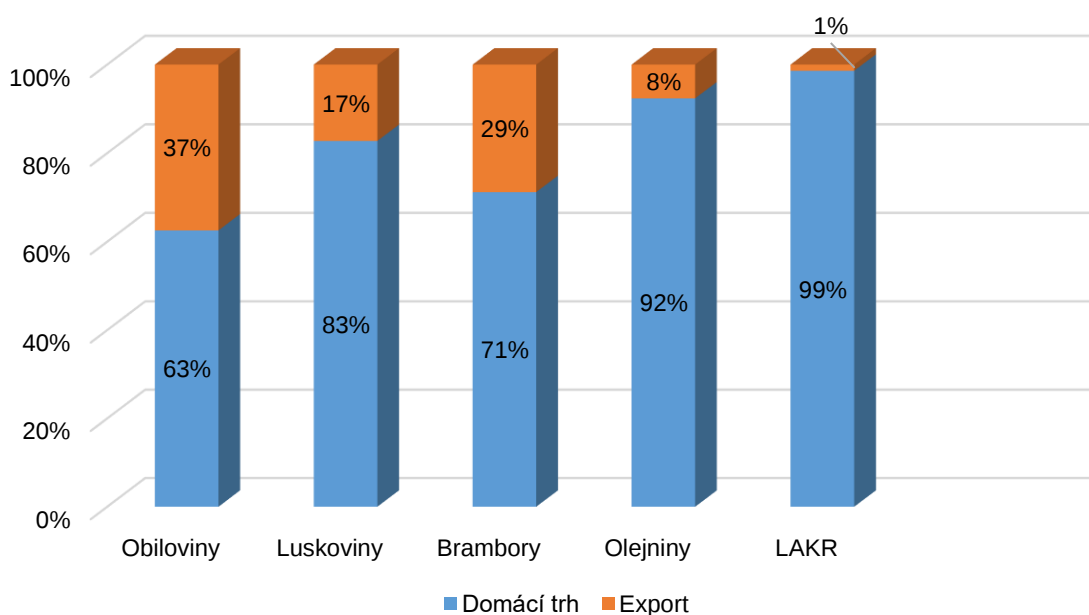
V případě zeleniny (celkový údaj není uveden v Tab. 22) byla produkce z 94 % prodána a 6 % bylo využito jinak (z tohoto podílu bylo 29 % využito pro vlastní spotřebu podniku, 17 % bylo zpracováno na farmě a 23 % bylo využito jako krmivo). V roce 2017 byla veškerá produkce košťálové a listové zeleniny prodána v ČR. 80 % kořenové (hlízové) zeleniny vyprodukované v ČR šlo na export a nejčastěji se jednalo o mrkev a cibuli. Převážná část vyprodukované a prodané kořenové zeleniny (98 %) byla uváděna na trh v kvalitě bio.

Ovoce

U sledovaných skupin ovoce (jablka, hrušky, peckoviny, bobuloviny) bylo 79 % produkce prodáno a 21 % bylo užito jinak (u ovocných sadů se jednalo nejčastěji o vlastní spotřebu a zpracování na farmě). 11 % uvedeného ovoce bylo vyvezeno do zahraničí. Největší objem exportu bioprodukce byl zaznamenán u bobulovin (48 %), proti 25 % v roce 2016. K meziročnímu navýšení došlo také u hrušek (z 3 % na 28 %) a u jablek (z 2 % na 10 %). Peckoviny a hrozny nebyly prodány v roce 2017 do zahraničí vůbec. Z ovoce byly významné z pohledu prodeje jako bioprodukt hrušky (74 %), jablka (58 %), bobuloviny (53 %). U bobulovin byl podíl prodeje 86 %, zbytek připadl na faremní zpracování a vlastní spotřebu na farmě. V roce 2017 se navýšila produkce prodaná v ČR z 38 % na 52 %. V kvalitě bio bylo prodáno 53 % a 48 % bylo vyvezeno do zahraničí.

Hrozny

V případě hroznů převažovalo jako v jiných letech jiné využití (51 %) nad přímým prodejem (49 %). Produkce, která se neprodá, je ze 100 % zpracovávána na farmě a veškerá produkce byla prodávána v ČR. Proti předchozímu roku bylo jako bioprodukt prodáno 46 % produkce hroznů, zbytek byl prodán jako produkt konvenční.

Graf 4 Podíl uplatnění produkce vybraných kategorií plodin v roce 2017 z hlediska typu trhu (%)

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2018.

Tab. 22 Způsob uplatnění rostlinné produkce ekofarem v roce 2017 a srovnání s plánovanou produkcí

Produkce RV	Reálná rostlinná produkce v roce 2017 a její užití								Plán produkce na rok 2017 (odhad)		Rozdíl plánované a reálné produkce		
	Počet farem	Celková produkce (t)	Užití produkce:		Prodej na trhu:		Prodej jako:		Počet farem ¹⁾	Produkce ²⁾ (t)	Počet farem	Produkce	
			prodej (%)	jiné užití (%)	domácím (%)	export (%)	BIO produkt (%)	konvenční produkt (%)				absolutně (t)	(%)
Obiloviny	606	64 444	70%	30%	63%	37%	80%	20%	699	70 209	-93	-5 765	-8%
Pšenice	284	19 021	78%	22%	71%	29%	74%	26%	326	20 735	-42	-1 714	-8%
Špalda	95	8 361	94%	6%	49%	51%	92%	8%	101	8 193	-6	168	2%
Žito	97	4 074	60%	40%	61%	39%	78%	22%	107	5 149	-10	-1 075	-21%
Ječmen	205	6 442	62%	38%	84%	16%	73%	27%	215	7 199	-10	-757	-11%
Oves	328	13 785	59%	41%	54%	46%	84%	16%	366	15 944	-38	-2 159	-14%
Tritikale	154	8 237	45%	55%	77%	23%	89%	11%	171	8 748	-17	-511	-6%
Pohanka	33	1 075	72%	28%	69%	31%	91%	9%	41	1 215	-8	-140	-12%
Proso	3	522	100%	0%	87%	13%	13%	87%	6	529	-3	-7	-1%
Kukuřice na zrno	11	2 926	92%	8%	23%	77%	83%	17%	14	2 316	-3	611	26%
Luskoviny na zrno	96	3 100	67%	33%	83%	17%	57%	43%	128	4 924	-32	-1 825	-37%
Brambory	170	2 552	80%	20%	71%	29%	60%	40%	212	2 448	-42	104	4%
Olejniny	32	296	80%	20%	92%	8%	49%	51%	64	901	-32	-605	-67%
LAKR	66	431	92%	8%	99%	1%	57%	43%	78	750	-12	-318	-42%
Osivo/sadba	38	399	83%	17%	93%	7%	88%	12%	20	322	18	77	24%
Košťálová zelenina	24	40	93%	7%	100%	0%	35%	65%	28	34	-4	6	19%
z toho zelí	20	23	89%	11%	100%	0%	20%	80%	16	19	4	4	24%
Listová zelenina	31	20	63%	15%	100%	0%	51%	49%	34	20	-3	0	1%
Plodová zelenina	61	123	82%	18%	91%	9%	85%	15%	71	216	-10	-93	-43%
Kořenová zelenina	66	1 626	97%	3%	20%	80%	98%	2%	77	1 258	-11	368	29%
z toho mrkev	36	1 431	100%	0%	18%	82%	99%	1%	47	1 049	-11	381	36%
z toho cibule	30	123	91%	9%	10%	90%	96%	4%	52	167	-22	-44	-26%
Luskoviny na zeleno	15	156	71%	29%	79%	21%	85%	15%	24	52	-9	104	198%
Jablka	234	2 350	77%	23%	90%	10%	58%	42%	439	2 698	-205	-348	-13%
Hrušky	86	131	79%	21%	72%	28%	74%	26%	205	297	-119	-166	-56%
Peckoviny	188	546	87%	13%	100%	0%	29%	71%	423	1 104	-235	-558	-51%
Bobuloviny	32	156	86%	14%	52%	48%	53%	47%	49	279	-17	-123	-44%
Hrozny	71	2 934	49%	51%	100%	0%	46%	54%	80	2 532	-9	402	16%

Pozn.: 1) Počet farem zahrnuje pouze subjekty, u kterých bylo předpokládáno, že produkce bude realizována (nezahrnuty např. dvouleté rostliny nebo nově založené TK bez produkce),

2) Plánovaná produkce obilovin zahrnuje navíc ještě kategorii Ostatní obiloviny,

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017 a 2018.

6.2 Způsob uplatnění živočišné produkce z ekofarem

Také v případě živočišných produktů byly zaznamenány rozdíly mezi plánovanou a reálně uplatněnou produkcí. Tyto rozdíly a některé možné příčiny vedoucí k jejich vzniku jsou okomentovány v následující části zprávy. K častějším výkyvům mezi plánovanou a reálnou produkcí dochází u komodit, které jsou produkovány menším počtem farem (např. vepřové maso). Každá větší farma, která pak provede v uplatnění produkce výraznější změnu (např. v jednom roce maso vyveze do zahraničí, ale v dalším roce realizuje produkci v ČR), pak způsobuje tato skoková navýšení (snížení).

Rozdíl plánovaného a reálného objemu produkce

V rámci produkce masa došlo k nárůstu reálné produkce proti plánu u hovězího, skopového, koziho, vepřového i drůbežího masa. Nejvýraznější byl tento rozdíl v případě masa koziho, jehož reálně uplatněná produkce byla téměř o 19 % vyšší než původní plán. Důvodem tohoto rozdílu je navýšení produkce koziho masa proti původnímu plánu u jednoho z větších chovatelů. U hovězího masa bylo navýšení způsobeno výrazně vyšším počtem farem, které proti původnímu plánu vyprodukovaly a následně na trhu uplatnily hovězí maso. Jak je patrné z Tab. 23, jednalo se o 88 farem a navýšení produkce o 16,2 %. Co se týče živých zvířat byla, v případě zástavu telat, reálně uplatněná produkce vyšší než plánovaná, a to o 7,3 %. U zástavu jehňat došlo naopak ve srovnání s původním plánem k poklesu produkce o 4,8 %.

Reálně uplatněná produkce převyšovala výrazněji plán také u koziho mléka, a to téměř o 13 %. Důvodem byl, stejně jako v případě koziho masa, příliš nízký odhad plánované produkce u jednoho z významných producentů. U kravského a ovčího mléka byla reálná produkce naopak nižší než plánovaná, a to o 9,6 % v případě mléka ovčího a o 2,6 % v případě mléka kravského.

Produkce vajec byla v roce 2017 výrazněji ovlivněna nahrazením části chovaných nosnic mladými kuřicemi, ke kterému v průběhu roku některé subjekty zaměřené na produkci vajec přistoupily. Skutečně uplatněná produkce vajec byla v důsledku tohoto opatření nižší než původně odhadovaná, a to o 25,6 %. Skokové snížení reálné produkce proti plánované nastalo také v případě medu. Důvodem byla nutnost přeléčení včelstev u jednoho z ekologických včelařů a v důsledku toho jejich přesunutí zpět do přechodného období, ale také vysoké letní teploty a sucho, které zapříčinily nedostatek potravy pro včely.

Podíl uplatnění na domácím trhu a na export

Uplatnění živočišné produkce z ekologického zemědělství na domácím a zahraničním trhu bylo odlišné než u produkce rostlinné. Významný podíl exportu byl zaznamenán pouze u kravského mléka (42 %), hovězího masa (26 %) a zástavových telat (24 %). Vyvezena byla také menší část skopového masa (15 %) a zástavových jehňat (11 %). Proti roku 2016 došlo ke změně u vepřového masa, kdy v roce 2017 bylo 100 % jeho produkce, stejně jako v rámci dalších živočišných produktů, jako je kozí a ovčí mléko, kozí a drůbeží maso a vejce, uplatněno na domácím trhu.

Prodej produkce jako bio nebo konvenčního produktu

V kvalitě bio bylo v roce 2017 nejvíce prodáváno mléko. Na trhu bio produktů bylo uplatněno 96 % produkce mléka kozího a 95 % mléka kravského. V případě mléka ovčího bylo certifikováno 86 % produkce. Vysoký podíl (95 %) produkce prodané s certifikátem byl již tradičně zaznamenán u vajec. Na trhu bioproduktů byl uplatněn veškerý objem prodaného medu. Vysoký podíl prodeje s certifikátem bio byl zaznamenán také u drůbežího (88 %) a vepřového maso (69 %). Poněkud nižší zastoupení na trhu s bio výrobky mělo hovězí maso (41 %) a skopové maso s 24 % prodaného objemu. Bez certifikátu se naproti tomu nejvíce prodávalo kozí maso (97 %) a dále zástavová jehňata (88 %) a telata (87 %). Podíl živočišných produktů z ekologických farem prodaných jako bio či konvenční produkt je znázorněn v Grafu 5.

Uplatnění produkce dle kategorií

Maso

V případě masa vyprodukovaného v roce 2017 na českých ekofarmách dominoval v rámci jeho uplatnění prodej, a to převážně na domácím trhu. Část takto uplatněné produkce však mohla být prodána v ČR přes zprostředkovatele a druhotně využita na zahraničním trhu. Přímo do zahraničí mířila část produkce hovězího (26 %), a skopového (15 %) masa. Odlišná situace byla u masa vepřového a kozího, kde nebyl dominantním způsobem užití prodej, ale jiný způsob uplatnění, tzn. především zpracování na farmě s následným prodejem nebo vlastní spotřebou. V případě vepřového masa bylo takto uplatněno 64 % produkce, v případě masa kozího pak 45 %. Z uvedeného množství vepřového masa bylo 95 % zpracováno na farmě a dále prodáno v bio kvalitě, 5 % bylo využito pro vlastní spotřebu. Naopak kozí maso, které nebylo prodáno, bylo využito výhradně pro vlastní spotřebu.

Mléko

Prodej byl převažujícím způsobem uplatnění také u kravského mléka, a to jak na domácím, tak i zahraničním trhu. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že v roce 2017 bylo na domácím trhu uplatněno 58 % produkce kravského mléka určeného k prodeji. Velmi důležitou roli zde pravděpodobně stále mělo odbytové družstvo, působící na domácím trhu od roku 2012, které převážnou část vykoupeného mléka vyvezlo do zahraničí (viz Tab. 23). Lze tedy předpokládat, že konečný podíl kravského bio mléka prodaného na zahraničních trzích je poněkud vyšší. Co se týče prodeje mléka s certifikátem, bylo tímto způsobem prodáváno především mléko kozí (96 %) a kravské (95 %). V případě kozího a ovčího mléka bylo zaznamenáno vyšší procento jiného způsobu uplatnění produkce než prodej (zpracování na farmě, spotřebováno jako krmivo, vlastní spotřeba a jiné). U kozího mléka bylo touto cestou uplatněno až 89 % produkce, u ovčího pak 85 % vyprodukovaného objemu. Většina takto uplatněného mléka byla zpracována na farmě a následně prodána jako bio produkt. Jako konvenční byly prodány výrobky ze 4,5 % kozího a 0,7 % ovčího mléka. Pro vlastní spotřebu farmáře či jako krmivo pro zvířata bylo z tohoto objemu využito 8 % ovčího a 6,5 % kozího mléka.

Zástavová zvířata

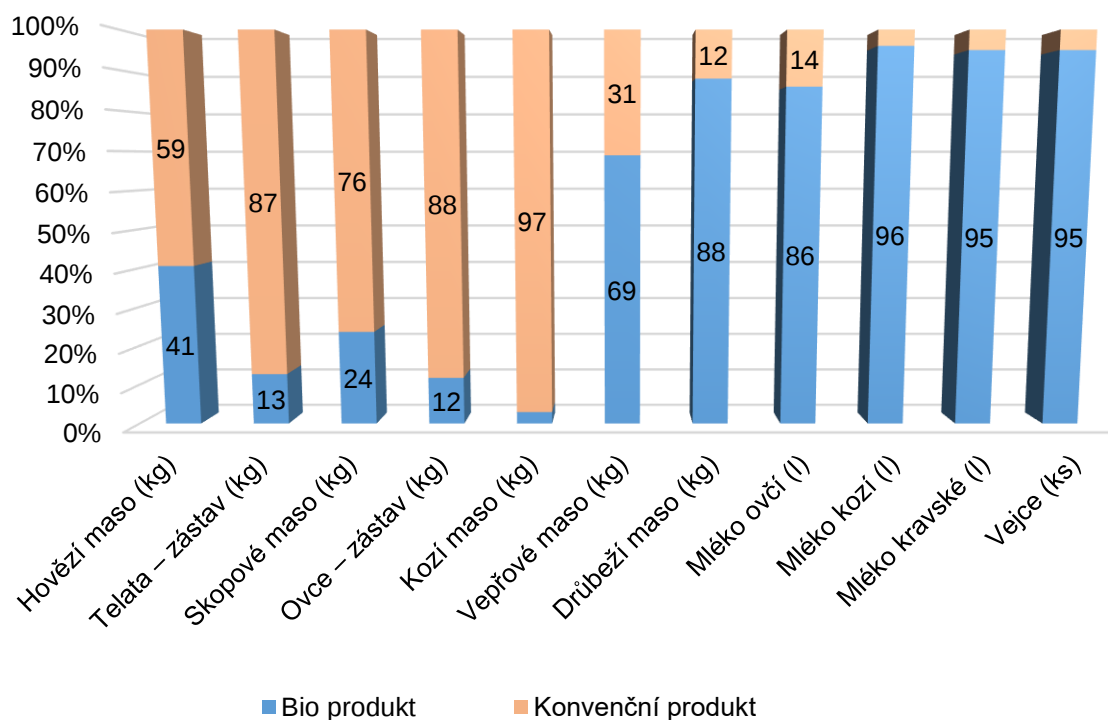
Prodej byl zcela převažující formou uplatnění zástavových zvířat. Část zástavových telat a jehňat byla již tradičně prodána na zahraničním trhu. Zatímco u telat došlo proti roku 2016 k poklesu exportovaných živých zvířat, a to z původních 31 % na 24 % v roce 2017, v případě zástavových jehňat

se prodej na zahraničním trhu naopak zvýšil na 11 %. Co se týče prodeje s certifikátem BIO, bylo v kategorii zástav prodáno 13 % telat a 12 % jehňat.

Další produkce

Veškerá vejce z ekologické produkce byla v roce 2017 již tradičně prodána na domácím trhu. V kvalitě bio bylo v tomto roce prodáno 95 % vyprodukovaných vajec. Produkce medu byla v převážné většině (tj. 94 %) využita k prodeji, přičemž opět zcela převládl prodej v kvalitě bio, avšak proti roku 2016 převažoval export do zahraničí. Zbýlá část produkce pak byla využita jako krmivo pro včely a k vlastní spotřebě farmářů.

Graf 5 Podíl prodeje dle typu kvality (bio nebo konvenční produkt) u vybraných kategorií živočišných produktů v roce 2017 (%)

Tab. 23 Způsob uplatnění živočišné produkce ekofarem v roce 2017 a srovnání s plánovanou produkcí

Produkce ŽV ¹⁾	Reálná živočišná produkce v roce 2017 a její užití								Plán produkce na rok 2017 (odhad)		Rozdíl plánované a reálné produkce		
	Počet farem	Celková produkce	Užití produkce:		Prodej na trhu:		Prodej jako:		Počet farem	Produkce	Počet farem	Produkce ²⁾	
			prodej	jiné užití	domácím	export	BIO produkt	Konvenční produkt				(absolutně)	(%)
Hovězí maso (kg)	1 661	7 001 735	93%	7%	74%	26%	41%	59%	1 573	6 027 123	88	974 612	16,2
Telata – zástav (kg)	1 506	5 525 010	100%	0%	76%	24%	13%	87%	1 539	5 147 730	-33	377 280	7,3
Skopové maso (kg)	651	417 980	72%	28%	85%	15%	24%	76%	610	413 578	41	4 403	1,1
Ovce – zástav (kg)	331	176 770	99%	1%	89%	11%	12%	88%	408	168 700	-77	-8 070	4,8
Kozí maso (kg)	119	20 165	55%	45%	100%	0%	3%	97%	132	16 973	-13	3 192	18,8
Vepřové maso (kg)	32	137 279	36%	64%	100%	0%	69%	31%	36	126 408	-4	10 871	8,6
Drůbeží maso (kg)	19	119 611	99%	1%	100%	0%	88%	12%	18	112 290	1	7 321	6,5
Mléko ovčí (l)	14	238 285	15%	85%	100%	0%	86%	14%	15	263 600	-1	-25 315	-9,6
Mléko kozí (l)	42	857 665	11%	89%	100%	0%	96%	4%	45	760 490	-3	97 175	12,8
Mléko kravské (l)	96	33 735 682	91%	9%	64%	36%	95%	5%	107	34 650 743	-11	-915 061	-2,6
Vejce (ks)	32	2 725 875	99%	1%	100%	0%	95%	5%	40	3 661 550	-8	-935 675	-25,6
Med (kg)	1	257	94%	6%	2%	98%	100%	0%	3	1 050	-2	-793	-75,5

¹⁾ Celková produkce masa včetně zástavu je uváděna v kilogramech jatečné hmotnosti. Pro přepočítání z živé váhy byl pro skot použit koeficient výtěžnosti 0,55 (u zástavu telat a jehňat pak 0,5), ovce a kozy 0,5; prasata 0,8 a pro drůbež 0,75.

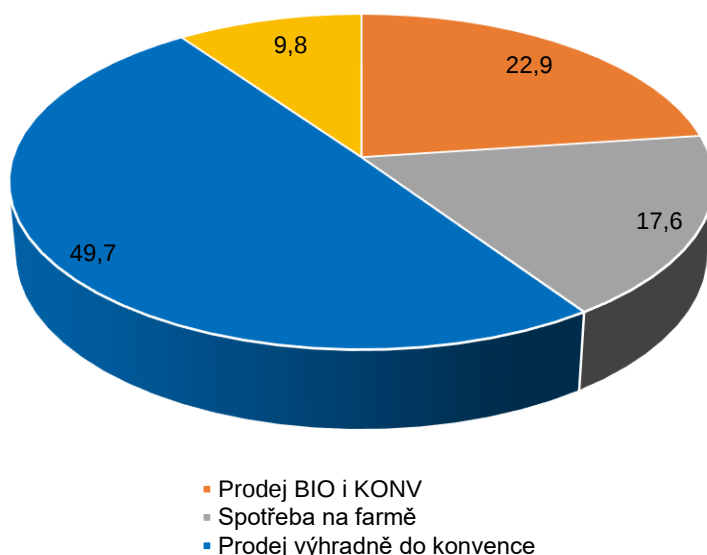
Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2017 a 2018

7. Způsob prodeje bioproduktů z ekofarem (rok 2017)

7.1 Prodej bioproduktů na konvenčním trhu

Z celkového počtu 3 593 ekofarem, které měly možnost prodat v roce 2017 alespoň jeden produkt s certifikátem, zhruba 72,6 % uvedlo, že byly nuceny část nebo i veškerou svoji bioprodukci prodat na konvenčním trhu (v roce 2016 činil tento podíl 75,4 %). Přičemž 49,7 % ekofarem uvedlo, že v roce 2017 realizovaly produkci výhradně na konvenčním trhu (viz Graf 6), což je mírné snížení proti roku 2016. Naopak prodej veškeré své bioprodukce s certifikátem uskutečnilo 352 ekofarem (9,8 %), což je o 48 farem více než v roce 2016. Prodej jak na konvenčním trhu, tak na trhu bioproduktů realizovalo 22,9 % ekofarem, což je o 2,5 % více ve srovnání s rokem 2016 a zbylých 17,6 % ekofarem uvedlo, že v daném roce nerealizovaly prodej vůbec a svoji produkci nejčastěji spotřebovaly přímo na farmě¹².

Graf 6 Podíl zrealizovaného prodeje produkce z pohledu kategorie „BIO“ a „konvenční produkt“ v roce 2017 (%)

Zdroj: vlastní výpočty ÚZEI

7.2 Prodej bioproduktů s certifikátem

Pokud ekozemědělec uskutečnil v roce 2017 prodej nějaké své bioprodukce s certifikátem, zjišťovalo se současně, jakým způsobem byl daný produkt prodán (tzn. specifiky obchodních cest, prodaného množství a případně dosažené ceny na trhu). Z celkových 4 575 respondentů odpovědělo 1 174 kladně na otázku „Prodal (a) jste v minulém roce (tj. 2017) nějaké vaše BIO produkty s certifikátem?“ a každý z nich byl požádán o poskytnutí informace o způsobu prodeje (distribuční cesty)

¹² Spotřeba na farmě zahrnuje spotřebu ve formě vstupů (krmiva, osiva) nebo ve formě vlastní spotřeby farmáře či uskladnění.

u minimálně jednoho svého produktu. Důležitost distribuční cesty byla vyhodnocena jednak počtem ekofare, které danou cestu využily, a jednak celkovým množstvím bioproduktu, který se touto cestou prodal. Možností uplatnění bioprodukce je mnoho, přes prodej do zahraničí, velkoobchodům nebo maloobchodům, odbytovým družstvům, přes zprostředkovatele a přes přímý prodej, který zahrnuje prodej konečným spotřebitelům na tržnicích, na farmě bez obchodu a prodej na farmě ve vlastním obchodu. V tabulce 24, 25 a 26 nebylo možné uvést všechny obchodní cesty včetně realizovaných objemů a cen s ohledem na citlivost údajů. V tabulkách jsou uvedeny údaje pro danou obchodní cestu v případě, že u ní byly zaznamenány informace od minimálně tří respondentů.

Snahou této analýzy bylo, mimo jiné, stanovení průměrné ceny zemědělských výrobců za hlavní bioprodukty. Určení jedné ceny je však obtížné. Ceny bioprodukce se liší podle zvolené distribuční cesty a jejich variabilita je u bioprodukce daleko větší než u produkce konvenční (je to dáno velkou rozdílností v přístupu k obchodním cestám jednotlivých farem).

Průměrná cena uvedená v tabulkách níže byla vypočtena jako vážený průměr cen jednotlivých ekofare a prodaného množství. Údaje v této kapitole jsou zpracovány pouze od subjektů, které byly ochotny údaje sdělit.

Rostlinné bioprodukty

U obilovin byl v roce 2017, stejně jako v roce 2016 nejčastěji využívanou obchodní cestou prodej přes zprostředkovatele (30 %). Naopak nejméně využívanou obchodní cestou byl prodej jiným farmářům (12 %). Z hlediska prodaného objemu se nejvíce uplatnil prodej zpracovatelům. Touto cestou se prodalo 37 % bio obilí. U žita činil tento podíl téměř 88,5 %, u tritikale 24,9 % objemu a u pohanky téměř 24 % objemu. U prodeje přes zprostředkovatele, což je z hlediska objemu druhá nejvýznamnější cesta, byly největší objemy prodány u komodit jako je pohanka (61,5 % objemu), špalda (60,2 % objemu) a oves (47,7 % objemu). Následoval prodej do zahraničí, kde největšího prodaného objemu dosáhla kukuřice na zrno, která se prodala všechna do zahraničí (100 % objemu), u pšenice (25,4 % objemu) a u ovsa 17,7 % objemu. Prostřednictvím odbytového družstva bylo uplatněno 12,3 % objemu obilovin a u prodeje jiným farmářům činil prodaný objem 3,4 % z celkové produkce bio obilovin v ČR. Ceny za jednotlivé obchodní cesty u obilí jsou uvedeny v Tab. 24.

Dalším sledovaným údajem byla prodejní cena vyjádřená v Kč/t a vypočtena jako vážený průměr z uvedených cen a prodaného množství bioproduktu. Jednotlivé ceny pro každý produkt a využitou obchodní cestu jsou uvedeny v Tab. 24 a 25. Ze zjištěných údajů lze konstatovat, že nejvyšší průměrná cena byla realizována prostřednictvím prodeje zpracovatelům. Významný, z pohledu prodejní ceny, byl pro zemědělce také prodej do zahraničí a prodej přes zprostředkovatele.

Luskoviny na zrno se nejčastěji prodávaly přes zprostředkovatele, a to 35 % z celkového objemu. Dále se prodej uskutečnil prostřednictvím odbytového družstva (23,6 % objemu), objem prodeje do zahraničí činil 20,6 % a prodej jiným farmářům 20,4 %. Nejméně využívanou obchodní cestou byl prodej zpracovatelům. Průměrná cena u luskovin se pohybovala kolem 8 510 Kč/t.

U brambor byl stejně jako v roce 2016 nejčastěji využívanou obchodní cestou přímý prodej (viz Tab. 25). Touto cestou se však prodalo pouze 4,8 % bioprodukce. Cena za 1 kg bio brambor prodaných přímo na farmě se pohybovala v rozmezí 7,5 - 30 Kč/kg. Z pohledu objemu byl nejvýznamnější prodej do zahraničí a touto cestou bylo uplatněno téměř 66 % produkce. Prodej zpracovatelům činil 25,4 % a prodej do veřejného stravování byl 3,8 %.

U zeleniny byly vybrány pouze 4 druhy plodin, u kterých bylo k dispozici nejvíce údajů. Údaje za některé typy obchodních cest u zeleniny (např. česnek a zelí) nejsou v Tab. 25 uvedeny, z důvodu nízkého počtu respondentů. Zelenina se nejčastěji prodávala formou přímého prodeje (15 subjektů),

kdy tímto způsobem bylo prodáno pouze 5,6 % objemu celkové bioprodukce zeleniny. Z pohledu objemu bylo téměř 69,6 % z celkové zeleniny prodáno přes zprostředkovatele (z toho 80,6 % hrášku). Prostřednictvím prodeje zpracovatelům bylo prodáno 16,8 % z celkového objemu prodané zeleniny. Téměř 8,1 % bioprodukce bylo prodáno do maloobchodu (u dýně 86,3 %, u mrkve 43,7 %). Formou přímého prodeje byla ze 100 % prodána pouze cibule. Cena zeleniny (mrkev, cibule, dýně) prodávané na farmě se pohybovala průměrně kolem 20 Kč/kg.

U ovoce byl nejčastěji využívanou obchodní cestou přímý prodej a prodej zpracovatelům. Bio jablka byla nejčastěji prodávána formou přímého prodeje nebo zpracovatelům. Více než polovina produkce byla prodána zpracovatelům, 26,1 % přímým prodejem a 21,8 % objemu jablek bylo prodáno do zahraničí. Cena v případě přímého prodeje se pohybovala v poměrně velkém rozmezí 6–35 Kč/kg.

Peckoviny byly nejčastěji prodávány přímým prodejem na farmě (52,8 % objemu), zpracovatelům (44,9 % objemu) a přes zprostředkovatele (2,3 % objemu). V případě přímého prodeje se průměrná cena pohybovala okolo 27 Kč/kg.

Dalšími plodinami prodávanými jako bioprodukt byly bobuloviny (rybíz, aronie, bez černý a rakytník). Téměř 50,4 % bobulovin bylo prodáno přes zprostředkovatele a 49,6 % zpracovatelům.

Veškerá bioprodukce vinných hroznů byla prodána zpracovatelům. Cena se pohybovala v průměru kolem 24 250 Kč/t.

Seno a senáž byly převážně obchodovány s jinými farmáři, přičemž touto cestou bylo prodáno více než 73 % produkce sena a 100 % senáže (viz Tab. 26). Přes 24 % objemu sena bylo prodáno prostřednictvím zprostředkovatele, prodejem do zahraničí 1,7 % a přímým prodejem na farmě 0,9 % sena. Cena sena (při prodeji jiným farmářům) se pohybovala v průměru okolo 1 208 Kč/t.

V roce 2017 uvedlo 37 farem mezi své nejvýznamnějšími bio produkty léčivé a aromatické rostliny a koření (LAKR). Ty byly, stejně jako předchozí rok nejčastěji (53 % objemu) prodány odbytovému družstvu. Dalších téměř 46 % bylo prodáno zpracovatelům.

Dalším bioproduktem bylo osivo, které bylo z pohledu prodaného objemu nejčastěji prodáváno zprostředkovateli (72 % objemu), zpracovatelům (15,1 %) nebo odbytovému družstvu (téměř 13 %). Na trhu byly prodávány i další bioprodukty, ale k publikování není k dispozici dostatek údajů.

Tab. 24 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2017 – obiloviny

Bioprodukt	Obchodní cesta	Počet farem	Podíl prodaného objemu (%)	Cena za bioprodukt (Kč/t)		
				OD	DO	průměr 2017
Obiloviny						
pšenice	odbytové družstvo	26	23,1	7 500	9 700	8 300
	prodej do zahraničí	14	25,4	6 800	9 500	8 000
	zprostředkovatel	27	27,5	5 000	10 080	7 771
	prodej zpracovatelům	34	20,8	4 000	10 000	6 968
	prodej jiným farmářům	11	3,2	3 450	7 600	5 575
špalda	odbytové družstvo	9	8,4	8 000	8 000	8 000
	prodej do zahraničí	12	13,5	8 000	14 000	10 400
	zprostředkovatel	26	60,2	6 600	9 500	7 979
	prodej zpracovatelům	18	16,0	6 000	9 000	7 500
	prodej jiným farmářům	5	1,9	7 500	10 925	8 742
ječmen	odbytové družstvo	11	36,9	5 480	8 500	7 227
	prodej do zahraničí	3	17,2	8 000	8 000	8 000
	zprostředkovatel	14	21,6	5 000	7 400	6 499
	prodej zpracovatelům	23	22,1	5 000	8 200	6 512
	prodej jiným farmářům	7	2,2	3 450	6 000	4 858
oves	odbytové družstvo	17	13,3	4 500	7 500	5 700
	prodej do zahraničí	10	17,8	6 000	8 000	6 856
	zprostředkovatel	37	47,7	4 000	9 000	6 790
	prodej zpracovatelům	23	15,6	1 100	7 900	6 060
	prodej jiným farmářům	23	5,6	2 200	10 000	5 747
žito	odbytové družstvo	7	1,5	7 000	7 200	7 100
	prodej do zahraničí	10	3,6	3 500	9 000	6 800
	zprostředkovatel	12	6,5	4 380	9 500	7 280
	prodej zpracovatelům	11	88,5	4 899	7 900	6 250
tritikale	odbytové družstvo	9	9,0	4 600	7 000	6 133
	prodej do zahraničí	8	13,0	3 500	6 900	5 775
	zprostředkovatel	16	33,1	2 645	7 900	5 800
	prodej zpracovatelům	14	24,9	4 000	7 015	5 646
	prodej jiným farmářům	8	20,0	4 347	6 080	5 482
pohanka	odbytové družstvo	5	14,9	x	x	x
	zprostředkovatel	6	61,5	10 500	15 000	13 305
	prodej zpracovatelům	5	23,6	13 500	16 100	14 933
kukuřice	prodej do zahraničí	5	100,0	7 000	8 500	7 750

Údaje nejsou publikovány při počtu respondentů ve skupině nižším než 3. Údaje o realizačních cenách vycházejí v řadě případů z poměrně nízkého vzorku dostupných údajů.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2018;

Tab. 225 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2017 – ostatní

Bioprodukt	Obchodní cesta	Počet farem	Podíl prodaného objemu (%)	Cena za bioprodukt (Kč/t)		
				OD	DO	průměr 2016
Luskoviny						
luskoviny	odbytové družstvo	6	23,6	8 375	8 375	8 375
	prodej do zahraničí	4	20,7	8 000	8 100	8 050
	zprostředkovatel	4	35,3	x	x	x
	prodej zpracovatelům	5	0,0	8 000	19 000	12 417
	prodej jiným farmářům	5	20,4	5 200	5 200	5 200
Okopaniny						
brambory	přímý prodej	15	4,8	7 500	30 000	23 600
	prodej do zahraničí	3	65,9	7 500	19 000	13 167
	prodej zpracovatelům	4	25,4	9 000	26 500	17 750
	veřejné stravování, restaurace	3	3,9	20 000	27 650	23 825
Zelenina						
mrkev	přímý prodej = prodej na farmě	4	56,3	20 000	20 000	20 000
	prodej do maloobchodu	3	43,7	x	x	x
cibule	přímý prodej	3	100,0	20 000	20 000	20 000
dýně (hokaido)	přímý prodej	8	13,7	15 000	25 000	20 000
	prodej do maloobchodu	3	86,3	x	x	x
hrášek	zprostředkovatel	4	80,6	7 500	9 890	8 926
	prodej zpracovatelům	3	19,4	6 900	13 225	10 042
Seno/senáž						
seno	přímý prodej	3	0,92	3 300	3 500	3 400
	prodej do zahraničí	3	1,66	x	x	x
	zprostředkovatel	4	24,22	900	1 000	950
	prodej jiným farmářům	99	73,2	350	3 500	1 208
senáž	prodej jiným farmářům	36	100,0	340	3 280	1 271
Ostatní						
LAKR1)	přímý prodej	6	0,5	120 000	200 000	155 000
	odbytové družstvo	9	53,3	x	x	x
	prodej velkoobchodům	3	0,6	x	x	x
	prodej zpracovatelům	19	45,5	140 000	550 000	343 800
osivo	odbytové družstvo	4	12,9	35 000	92 000	61 325
	zprostředkovatel	5	72,0	6 000	25 000	11 750
	prodej zpracovatelům	3	15,1	9 000	86 239	48 413

¹⁾ LAKR – léčivé a aromatické rostliny a koření.

Údaje nejsou publikovány při počtu respondentů ve skupině nižším než 3. Údaje o realizačních cenách vycházejí v řadě případů z poměrně nízkého vzorku dostupných údajů.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2018

Tab. 26 Způsob prodeje hlavních bioproduktů RV a realizované ceny v roce 2017 – Trvalé kultury

Bioprodukt	Obchodní cesta	Počet farem	Podíl prodaného objemu (%)	Cena za bioprodukt (Kč/t)		
				OD	DO	průměr 2016
Ovoce a vinné hrozny						
jablka	přímý prodej	14	26,1	5 750	35 000	18 438
	prodej do zahraničí	4	21,8	12 000	13 000	12 500
	prodej zpracovatelům	11	52,0	4 000	10 500	7 417
hrušky	prodej zpracovatelům	3	100,0	x	x	x
peckoviny	přímý prodej	11	52,8	8 600	68 000	27 120
	zprostředkovatel	3	2,3	30 000	40 000	35 000
	prodej zpracovatelům	8	44,9	n.a.	n.a.	n.a.
bobuloviny	zprostředkovatel	4	50,4	21 000	57 000	34 333
	prodej zpracovatelům	3	49,6	18 000	18 000	18 000
vinné hrozny	prodej zpracovatelům	9	100,0	21 000	30 000	24 250

Údaje nejsou publikovány při počtu respondentů ve skupině nižším než 3. Údaje o realizačních cenách vycházejí v řadě případů z poměrně nízkého vzorku dostupných údajů.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2018

Živočišné bioprodukty

Nejčastější způsob prodeje, podíl prodaného objemu a průměrné ceny jsou dlouhodobě sledovány také u bioproduktů z živočišné výroby. Údaje získané v dotazníkovém šetření pro rok 2017 jsou shrnuty v Tab. 27. Stejně jako v roce předešlém jsou publikovány pouze údaje při počtu respondentů ve skupině vyšším než 3. Z tohoto důvodu jsou v části živočišné produkty uvedeny pouze údaje za kravské a kozí mléko, vejce a hovězí maso. Další části tabulky se pak věnují nejvíce využívaným obchodním cestám v případě živých zvířat (skotu, ovcí, koz a drůbeže).

Jak je zřejmé z Tab. 26, kravské mléko bylo opět nejčastěji prodáváno zpracovateli nebo prostřednictvím odbytového družstva. V pořadí třetí využívanou odchodní cestou byl přímý prodej a následoval prodej do maloobchodu. Stejně pořadí těchto odbytových cest je zachováno také z pohledu prodaného objemu kravského mléka. Největší podíl produkce (57 %) byl tedy prodán zpracovateli, přes odbytové družstvo bylo uplatněno téměř 38 % prodaného objemu. Přímým prodejem z farmy bylo uplatněno 5,3 % objemu, přičemž průměrná cena takto prodaného mléka činila 13 Kč/litr, což bylo o 2 Kč/litr více, než v případě prodeje zpracovateli nebo přes odbytové družstvo. Přímý prodej z farmy byl nejčastěji uvedenou prodejní cestou u kozího mléka, s průměrnou cenou 36 Kč/litr. Také v případě hovězího masa převažoval přímý prodej, jehož prostřednictvím bylo uplatněno 80 % prodaného objemu, s průměrnou cenou 111 Kč/kg. Na rozdíl od kravského a kozího mléka byly kromě přímého prodeje z farmy využity i další varianty přímé distribuce. Z uvedeného množství bylo v rámci přímého prodeje 89,2 % produkce prodáno přímo na farmě, 6,7 % bylo prodáno ve vlastním obchodě mimo farmu a 4,1 % konečným spotřebitelům na tržnicích nebo prostřednictvím internetu. Vejce byla uplatňována formou prodeje do maloobchodu (40 %) a také přímým prodejem z farmy (9 %). Průměrná cena se v obou případech pohybovala okolo hodnoty 4,5 Kč/ks.

V prodeji živých zvířat, stejně jako v předchozích letech, dominoval skot. V menší míře pak byly zastoupeny ovce, případně kozy a drůbež. Stanovení realizovaných cen u skotu a ovcí bylo komplikované z důvodu různorodosti kategorií i jednotek (kusy, tuny, kg). Proto bylo pro porovnání v Tab. 27 využito převodu kusů na tunu živé váhy dle Agronormativů¹³. V kategorii skot byla chovná zvířata i zástavová telata nejčastěji i v největším objemu prodávána jiným farmářům. Druhou nejčastěji využitou obchodní cestou byl prodej přes zprostředkovatele. Jatečný skot byl, stejně jako v roce předchozím v největší míře prodáván zpracovateli, tj. jatčím (55 % objemu). Také prodej přes zprostředkovatele byl pro jatečný skot již opakovaně významnou prodejní cestou, když jejím prostřednictvím bylo prodáno 43 % těchto zvířat. Klesající tendenci má stále prodej jatečného skotu do zahraničí. V roce 2017 poklesl podíl exportovaných kusů jatečného skotu na 1,4 % z celkem prodaného množství. Nejméně využívanou možností uplatnění jatečného skotu byl prodej jiným farmářům. Podíl takto prodaných zvířat nedosáhl hodnoty 1 %. Průměrná cena zástavu skotu činila 17 110 Kč za kus (tj. cca 113 Kč za kg živé váhy). Chovnou jalovici bylo možné získat v průměru za 23 000 Kč za kus (tj. cca 42 Kč za kg živé váhy) a chovného býka za 63 800 Kč za kus (tj. cca 49 Kč za kg živé váhy).

Chovné ovce a jehňata na zástav byly, stejně jako v případě skotu, nejvíce prodávány jiným farmářům. U zástavových jehňat byl druhou významnou obchodní cestou prodej přes zprostředkovatele a prostřednictvím této cesty bylo uplatněno 17 % zvířat v této kategorii. Jatečná jehňata a jatečné ovce byly prodávány především zpracovateli – jatčím (80 % zvířat). V případě jatečných jehňat byl častěji uváděn také prodej přes zprostředkovatele. Touto cestou bylo prodáno 16 % zvířat, necelá 4 % jatečných jehňat pak byla prodána jiným farmářům.

¹³ Při převodu kusů dobytka na tuny živé váhy, byly využity tyto koeficienty z Agronormativů: býk = 650 kg; plemenný býk = 1300 kg; jalovice, kráva = 500 kg; tele (zástav) = 150 kg; bahnice, koza = 55 kg; jehně = 35 kg

Cena zástavových jehňat se pohybovala okolo průměrné hodnoty 1 600 Kč za kus, tj cca 45 Kč za kg živé váhy. Poněkud vyšší byla cena chovných ovcí, která činila v průměru 2 860 Kč za kus, tj. 52 Kč za kg živé váhy. Chovné kozy byly nejčastěji prodávány jiným farmářům a průměrná cena činila 2 900 Kč/ks, tj. cca 53 Kč za kg živé váhy. Jatečná drůbež byla, obdobně jako v roce 2017, prodávána výhradně zpracovatelům. Ostatní kategorie zvířat byly uvedeny pouze malým vzorkem farmářů, a proto nejsou tyto údaje v tabulce níže zahrnuty.

Tab. 277 Způsob prodeje hlavních bioproduktů ŽV a realizované ceny v roce 2017

Bioprodukt	Obchodní cesta	Počet farem	Podíl prodaného objemu (%)	Cena za bioprodukt (Kč/t)			MJ
				OD	DO	průměr	
Živočišné produkty							
kravské mléko	odbytové družstvo	17	37,8	10	12,1	11,4	Kč/litr
	prodej zpracovatelům	23	57,0	8	12,5	11,0	Kč/litr
	přímý prodej ¹⁾	9	5,3	9	18	13,0	Kč/litr
	prodej do maloobchodu	3	0,1	x	x	28,5	Kč/litr
kozí mléko	přímý prodej ¹⁾	7	56,0	18	50	36,0	Kč/litr
vejce	prodej do maloobchodu	5	40,0	3,0	5	4,4	Kč/ks
	přímý prodej ¹⁾	9	9,0	4	6	4,6	Kč/ks
hovězí maso	přímý prodej ¹⁾	16	80,0	94	130	111	Kč/kg
Skot							
telata zástav	prodej jiným farmářům	112	56,4	53 333	233 333	107 091	Kč/t ž.v.
	zprostředkovatel	50	39,2	54 333	223 867	122 648	Kč/t ž.v.
	prodej do zahraničí	5	4,4	100 000	150 000	123 333	Kč/t ž.v.
skot jatečný	prodej jiným farmářům	6	0,7	14 698	48 000	37 340	Kč/t ž.v.
	zprostředkovatel	187	42,9	24 000	95 000	51 963	Kč/t ž.v.
	prodej zpracovatelům	207	55,0	19 000	90 000	46 087	Kč/t ž.v.
	prodej do zahraničí	11	1,4	48 000	63 000	56 467	Kč/t ž.v.
chovný skot	prodej jiným farmářům	107	86,5	7 000	150 000	49 004	Kč/t ž.v.
	zprostředkovatel	23	12,6	24 060	104 200	51 688	Kč/t ž.v.
chovní býci	prodej jiným farmářům	6	56,0	11 538	123 077	45 513	Kč/t ž.v.
	zprostředkovatel	3	40,0	35 385	70 769	52 051	Kč/t ž.v.
chovné jalovice	prodej jiným farmářům	27	97,0	14 800	70 000	38 492	Kč/t ž.v.
Ovce							
jehňata zástav	prodej jiným farmářům	19	82,8	17 143	114 286	45 143	Kč/t ž.v.
	zprostředkovatel	3	17,2	x	x	42 000	Kč/t ž.v.
jehňata jatečná	prodej zpracovatelům	19	79,9	14 000	90 000	45 800	Kč/t ž.v.
	zprostředkovatel	4	16,1	65 000	80 000	73 750	Kč/t ž.v.
	prodej jiným farmářům	4	3,7	x	x	31 214	Kč/t ž.v.
chovné ovce	prodej jiným farmářům	10	100,0	27 273	110 909	52 073	Kč/t ž.v.
jatečné ovce	prodej zpracovatelům	16	79,6	16 364	70 000	42 697	Kč/t ž.v.
Kozy							
chovné kozy	prodej jiným farmářům	4	70,3	29 091	127 273	57 273	Kč/t ž.v.
Drůbež							
jatečná drůbež	prodej zpracovatelům	4	99,0	x	x	x	Kč/t ž.v.

¹⁾ V případě „přímého prodeje“ bylo možné v dotazníku vybírat z několika variant. Nejvíce zastoupen byl přímý prodej spotřebitelům přímo z farmy, přímý prodej z vlastního obchodu mimo farmu a prodej konečným spotřebitelům na trznicích. Údaje nejsou publikovány při počtu respondentů ve skupině nižším než 3. Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2018

7.3 Přímý prodej bioproduktů a biopotravin na ekofarmách

Smyslem zjišťování bylo určit rozsah prodeje z ekofaremu přímo konečným spotřebitelům (tzv. prodej ze dvora). Přímý prodej zahrnuje: prodej na farmě bez obchodu nebo ve vlastním obchodě zemědělce, prodej v rámci agroturistiky na ekofarmě, prodej bioproduktů na tržnicích nebo prostřednictvím zásilkové služby, donášky nebo přes internet.

Z celkového počtu 4 575 respondentů odpovídaly na tuto otázku pouze ekofarmy, které již mohly v roce 2017 prodávat alespoň jeden svůj bioprodukt s certifikátem. Celkem 159 ekofaremu uvedlo, že prodává své bioprodukty i přímo na farmě (tj. cca 4,4 %, což je vyšší podíl než v předchozím roce), viz Tab. 28.

Tento podíl je pravděpodobně ještě vyšší, protože zde nejsou zahrnuty farmy, které sice prodej realizují, ale svoje produkty prodávají bez certifikátu jako běžné konvenční produkty. Pokud vezmeme v úvahu pouze ekofarmy, které v daném roce skutečně realizovaly prodej nějakého svého bioproduktu s certifikátem, pak zhruba každá pátá prodala v roce 2017 jeden svůj bioprodukt ze dvora (více než 19 % podíl), což je výrazně vyšší podíl než v roce 2016.

K posouzení významu přímého prodeje byl dále zjišťován jeho podíl na celkovém obratu ekofarmy (viz Tab. 29). V podílu faremu v jednotlivých kategoriích nedošlo k zásadním meziročním změnám, pouze u kategorie v rozmezí 26-50 % vzrostl podíl faremu.

Z ekofaremu, které realizovaly prodej ze dvora, bylo 36 % ochotno sdělit objem realizovaného obratu cestou přímého prodeje. Celkem 21 % z těchto faremu uvedlo, že jejich obrat činil v roce 2017 za prodej ze dvora do 100 tis. Kč. Dalších 33 % realizovalo obrat z přímého prodeje v hodnotě od 100 tis. Kč do 500 tis. Kč. Dalších 18 % faremu uvedlo obrat v hodnotě od 500 tis. Kč do 1 mil. Kč. Zbýlých 28 % z faremu, které byly ochotny obrat uvést, mělo obrat nad 1 mil. Kč.

Přímý prodej je řešením problému nedostatku odbytových kanálů pro ekologické zemědělce, vysoké konkurence, nejistoty a nízkých výkupních cen v tradičních odbytových kanálech. Tento způsob realizace produkce faremu navíc přivádí spotřebitele až na farmu (vytváří se tak přímý vztah mezi zemědělcem a spotřebitelem) a současně je to nejúčinnější způsob propagace ekologického zemědělství a biopotravin s jasným multiplikačním efektem.

Z pohledu prodávaných bioproduktů a biopotravin zůstala podobně jako v předchozích čtyřech letech vyrovnaná struktura faremního prodeje. Nejvíce ekofaremu (57 %) se opět specializovalo na prodej živočišných bioproduktů a 41 % ekofaremu na prodej rostlinných produktů, a dále 3 farmy nabízely živočišnou i rostlinnou produkci zároveň. Z živočišných bioproduktů se jednalo zejména o prodej mléčných výrobků (kravských, kozích, ovčích) včetně sýrů (32 faremu), prodej mléka (24 faremu), prodej masa a masných výrobků (46 faremu) – převážně hovězího a vajec (7 faremu). Z rostlinných bioproduktů dominoval prodej ovoce (jablka, švestky) včetně sušeného a výrobků z něj (30 faremu) a zeleniny (18 faremu) – nejčastěji cibule, mrkev, dýně a zelí. Prodáváno bylo také víno (15 faremu) a brambory (13 faremu).

Tab. 288 Počet ekofarem prodávajících bioprodukty a biopotraviny ze dvora (2008–2017)

Položka	2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016		2017		Meziroční změna (%)
	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	abs.	(%)	
Ekofarmy v šetření celkem	2 739	100	3 560	100	4 024	100	3 907	100	3 928	100	3 808	100	4 109	100	4 280	100	4 427	100	4 575	100	3,3
Ekofarmy s možností prodeje bio	930	34	1 409	39,6	2 027	50,4	2 332	59,7	2 808	71,5	3 374	88,6	3 271	79,6	2 986	69,8	3 280	74,1	3 593	78,5	9,5
Ekofarmy s realizovaným prodejem bio ze dvora	136	14,6	80	5,7	107	5,3	154	6,6	75	2,7	108	3,2	109	3,3	97	3,2	119	3,6	159	4,4	33,6

Pozn.: V tabulce je uveden u ekofarem s realizovaným prodejem bio ze dvora relativní podíl na počtu ekofarem, které již mohou prodávat certifikované bioprodukty.

Zdroj: Statistické šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009–2018

Tab. 299 Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy (2008–2017)

Rok	Podíl přímého prodeje na celkovém obratu ekofarmy			
	<10 %	10 - 50 %	51 a více %	
2008	53 % farem	31 % farem	16 % farem	
2009	25 % farem	51 % farem	24 % farem	
2010	40 % farem	34 % farem	26 % farem	
2011	36 % farem	37 % farem	27 % farem	
Rok	< 10 %	11 - 25 %	26 - 50 %	51 % a více
2012	26 % farem	33 % farem	18 % farem	23 % farem
2013	25 % farem	24 % farem	17 % farem	34 % farem
2014	25 % farem	32 % farem	18 % farem	25 % farem
2015	34 % farem	19 % farem	23 % farem	24 % farem
2016	26 % farem	26 % farem	17 % farem	32 % farem
2017	23 % farem	24 % farem	22 % farem	31 % farem

Zdroj: Statistická šetření na ekologických farmách ÚZEI 2009–2018

8. Zpracování bioproduktů na ekofarmách

Jednou z nezemědělských činností, kterou ekozemědělci provozují, je zpracování vlastních výrobků přímo na farmě a případně jejich následný prodej. Z údajů z REP ke konci roku 2018 vyplývá, že z celkového počtu 748 registrovaných výrobců biopotravin bylo 223 současně evidováno jako faremní zpracovatelé a provádělo zpracování bioproduktů v místě jejich produkce. Jinými slovy téměř třetina výrobců jsou faremní zpracovatelé. Od roku 2015 podíl faremních zpracovatelů každoročně klesá a v roce 2018 činil podíl faremních zpracovatelů 29,8 % z registrovaných výrobců.

Podíl faremních zpracovatelů v rámci registrovaných ekozemědělců (tedy rozsah zpracování vlastních výrobků přímo na farmě) zůstává stále na nízké úrovni. V roce 2017 byl tento podíl 5 % a v roce 2018 došlo k mírnému snížení na 4,9 %. Z toho část faremních zpracovatelů svoji činnost ve skutečnosti vůbec neprovozuje, a to zejména z následujících důvodů:

- běžící možné až dvouleté přechodné období po registraci¹⁴,
- nezájmu spotřebitelů o zamýšlené biopotraviny, příp. jen příležitostná výroba malého množství v sezóně.

Jinými slovy setrvává obezřetnost zemědělců v budování vlastního zpracování a rozjezdu přímého prodeje z farmy. Hlavními bariérami jsou jak legislativní náročnost pro zavedení zpracování a prodeje přímo na farmě, tak zejména nejistota, zda bude poptávka po bioproduktu dostatečná. Přesto počet farem snažících se uplatnit svoje bioprodukty přímo na trhu roste.

K nejčastějším zpracovatelským činnostem, dle mezinárodní klasifikace činností NACE, patří výroba mléčných výrobků a zpracování masa (převažuje zpracování masa z velkých hospodářských zvířat ve faremních jatkách a bourárnách). Významné zůstává i nadále zpracování vinných hroznů a zpracování ovoce a zeleniny, viz Tab. 30.

¹⁴ Dle zákona o EZ se může výrobce biopotravin nejprve zaregistrovat a pak má až 24 měsíců na to, aby získal aspoň 1 osvědčení na biopotravinu.

Tab. 300 Počet a hlavní zaměření faremních zpracovatelů biopotravin v letech 2015 až 2018

Kód	Ekonomická aktivita (dle NACE)	Počet faremních zpracovatelů			
		2015	2016	2017	2018
10.1	Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků	41	47	49	54
10.2	Zpracování a konzervování ryb, koryšů a měkkýšů	0	0	0	0
10.3	Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny	33	45	40	30
10.4	Výroba rostlinných a živočišných olejů a tuků	1	1	1	0
10.5	Výroba mléčných výrobků	51	56	56	49
10.6	Výroba mlýnských a škrobářských výrobků	6	6	6	5
10.7	Výroba pekařských, cukrářských a jiných moučných výrobků	1	3	3	2
10.8	Výroba ostatních potravinářských výrobků	9	7	8	8
11.0	Nápoje ¹⁾	62	54	58	58
11.02	z toho Víno z vinných hroznů	52	54	52	51
	Neurčená ekonomická aktivita ²⁾	-	-	-	17
Celkem		204	219	221	223

¹⁾ Snížení počtu v kategorii nápoje je ovlivněno zpřesněním metodiky, kdy byly z nápojů odebrány mošty, které jsou nyní součástí kategorie 10.32.

²⁾ U některých subjektů nebylo možné určit jejich hlavní ekonomickou aktivitu

Zdroj: REP (údaje aktualizované vždy k 31. 12. daného roku); vlastní výpočty ÚZEI

9. Podpora ekologického zemědělství a výroby biopotravin

První finanční prostředky na podporu vzniku ekologicky hospodařících podniků byly uvolněny již v letech 1990–1992. Výrazný rozvoj EZ nastal po roce 1998, především díky obnovení státní podpory, která byla až do roku 2003 poskytována na základě nařízení vlády, kterým se stanovily podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství.

V letech 2004–2006 byly podmínky státní podpory upraveny programovým dokumentem „Horizontální plán rozvoje venkova“ (HRDP), který byl zpracován již dle pravidel EU, čímž byla zajištěna finanční podpora ekozemědělců i po vstupu ČR do EU. Ekologické zemědělství bylo jedním z podporovaných titulů v rámci tzv. agroenvironmentálních opatření (AEO). V těchto letech mohli ekologičtí zemědělci také využívat zvýhodněné bodové bonifikace při žádostech o podporu z „Operačního programu Zemědělství“.

Od roku 2007 byla podpora EZ zajišťována programovým dokumentem „Program rozvoje venkova 2007–2013“ (PRV) zpracovaným dle nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 o podpoře pro rozvoj venkova z EZFRV, který nahradil „HRDP“ a „Operační program Zemědělství“. Titul „ekologické zemědělství“ byl v roce 2014 opět podporován v rámci AEO, kdy byla prodloužena platnost závazků z Programového období 2007–2013, podpora ekologických zemědělců tak byla realizována v rámci Osy II PRV pod titulem „EZ“, který společně s titulem pro integrovanou produkci spadl pod podopatření „Postupy šetrné k životnímu prostředí“ v rámci AEO. V rámci tohoto titulu byla ekozemědělcům vyplácena náhrada za ekonomické ztráty vzniklé tímto systémem hospodaření. Platba byla poskytována na plochu ekologicky obhospodařované půdy s diferenciací dle užití ploch (tj. pěstovaných kultur). Shodnou výši plateb obdrželi ekozemědělci i na plochy v přechodném období. Od roku 2007 mohly navíc subjekty registrované v EZ získat bodové zvýhodnění u dalších pěti opatření v rámci Osy I a III PRV a měly tak mnohem vyšší šanci, že jejich projekt bude schválen a financován.

Od roku 2015 byla nově dle čl. 29 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1698/2005 podpora EZ navržena zvlášť mimo AEO. V rámci EZ byla v roce 2018 podpora vyplácena obdobně, jako v roce 2015, dle užití půdy s rozlišením plateb pro období konverze a pro období již plně v režimu EZ (tj. po konverzi). Od roku 2015 mohou žadatelé také vstupovat do nových titulů: krajinotvorné sady, vinice, chmelnice, pěstování trav na semeno, travní porosty na orné půdě a odplevelování dočasným úhorem. Naopak se zavedením podmínky podpory pouze pro uzavřené ekofarmy (tzn. bez souběhu produkce v rostlinné výrobě) byl zrušen titul podporující nižší sazbou travní porosty ekofarem se souběhem.

9.1 Základní dotace na plochu

Jak již bylo zmíněno, od roku 2016 již měli ekologičtí zemědělci možnost vstupovat do nových závazků. Výše plateb byla stanovena fixně v EUR na celé programové období následovně (viz Tab. 31).

Tab. 311 Výše plateb na ha dle PRV 2014–2020, platná od roku 2015

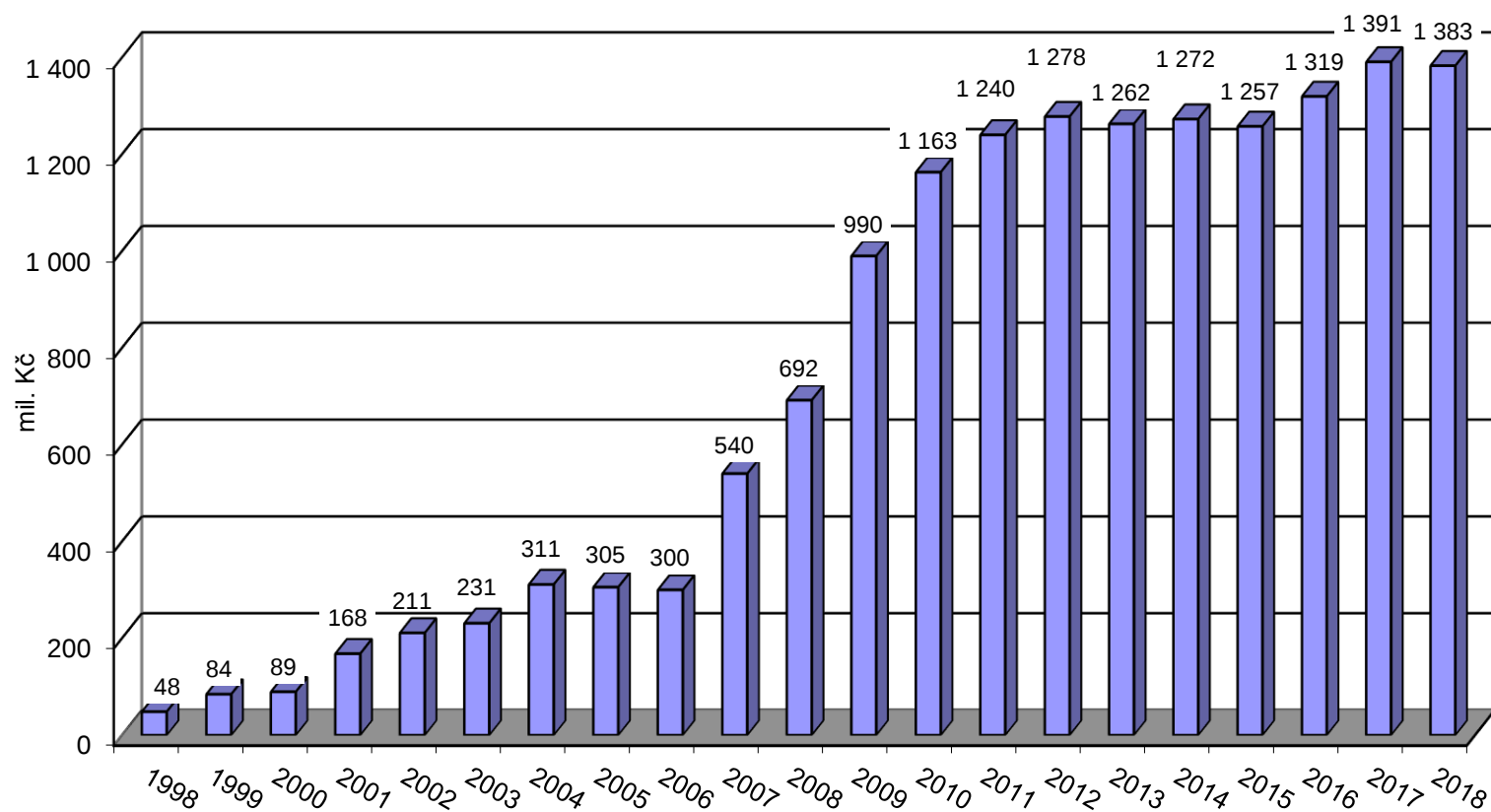
Užití půdy	Hospodaření/dotace	Výše sazby (EUR/ha)	
		Přechodné období	Ekologická produkce
Trvalý travní porost	Trvalý travní porost	84	83
Orná půda	Pěstování zeleniny nebo speciálních bylin	536	466
	Pěstování jahodníku	669	583
	Pěstování trav na semeno	265	180
	Pěstování ostatních plodin	245	180
	Travní porost	79	69
	Úhor	34	29
Trvalá kultura	Ovocný sad – intenzivní	825	779
	Ovocný sad – ostatní	419	417
	Vínice	900	845
	Chmelnice	900	845
	Jiná trvalá kultura – s ekologicky významným prvkem krajinotvorný sad	165	165

Zdroj: Program rozvoje venkova 2014–2020, pro rok 2018

K rozdělení platby u sadů došlo již v roce 2010, kdy původní vyšší platba byla poskytována na tzv. intenzivně obhospodařované sady G (tj. s minimálním počtem 200 ks/ha vyjmenovaných druhů stromů nebo 800 ks/ha vyjmenovaných druhů bobulovin). Nižší sazba platila pro sady, které nesplňovaly výše uvedenou limitní podmínku hustoty výsadby. Toto rozdělení zůstalo v rámci nového programového období zachováno, došlo pouze k úpravě kritérií pro minimální stanovenou hustotu druhů stromů/keřů (**intenzivní sady**: jadroviny – min. 500 ks/ha, peckoviny min. 200 ks/ha, ovocné keře – min. 2 000 ks/ha; **ostatní sady**: ovocné stromy – min. 100 ks/ha, ovocné keře – min. 1 000 ks/ha).

Ze srovnání celkového vývoje výše plateb na hektar je patrné, že k největšímu nárůstu plateb došlo v souvislosti se vstupem ČR do EU, tj. s implementací HRDP v roce 2004 (viz Graf 7). K dalšímu zvýšení plateb došlo opět při zavedení programového dokumentu PRV (2007–2013), a to poprvé výrazně u TTP (nárůst o 78 %) a dále nejvíce u trvalých kultur (nárůst o 91 %). Tento skokový nárůst je patrný i při srovnání průměrné platby na hektar. Ke zvýšení průměrné platby na hektar v letech 2007–2010 pak došlo zejména v důsledku přechodu ekozemědělců z dobíhajících pětiletých závazků HRDP do nových opatření PRV s vyššími sazbami (viz Tab. 32).

Vzhledem k tomu, že jsou dotace vypláceny v Kč, liší se každoročně jejich výše také v závislosti na uplatněném směnném kurzu (směnný kurz v roce 2018 činil 25,535 Kč/EUR). V roce 2018 byly podány žádosti o podporu EZ na plochu 511 221 ha (tj. 98 % veškeré plochy zařazené v EZ ke konci roku 2017), viz Tab. 33. Zažádáno bylo o 1 382,6 mil. Kč, což představuje meziroční pokles o 0,6 % (tj. 8 mil. Kč). Tento pokles je dán změnou směnného kurzu pro rok 2018, naopak plocha, na kterou jsou podávány žádosti, se zvyšuje. Proti roku 2006, kdy bylo žádáno o zhruba 300 mil. Kč, vzrostl objem dotací více jak čtyřnásobně. Toto navýšení bylo způsobeno ve stejném poměru jak růstem výměry podporovaných ploch EZ, tak navýšením plateb na ha v rámci PRV.

Graf 7 Vývoj dotací v EZ (1998–2018)

Pozn. Celková podpora představuje od roku 2004 objem zažádaných namísto do té doby uváděných vyplacených dotací, které jsou vypláceny vždy v průběhu následujícího roku.

Zdroj: SZIF; zpracoval ÚZEI

Tab. 332 Vývoj plateb na hektar plochy v EZ (1998–2014)

Užití půdy	1998	1999-2000	2001-2003	2004-2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Změna (%)		
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	IV / III	V / IV	XIII/XI
Orná půda	2 200	2 130	2 000	3 520	4 266	4 086	4 158	4 074	3 889	3 953	3 909	4 260	76	21	9
TTP	2 200	1 065	1 000	1 100	1 954	1 872	1 905	1 866	1 781	1 811	1 790	1 951	10	78	9
TTP (bez souběhu)	x	x	x	x	x	2 346	2 387	2 339	2 233	2 270	2 244	2 446	x	x	9
Trvalé kultury	2 200	3 195	3 500	12 235	23 369	22 383	22 774	22 316	21 300	21 654	21 410	23 331	250	91	9
Trvalé kultury (extenzivní sady)	x	x	x	x	x	x	x	13 405	12 795	13 008	12 861	14 015	x	x	9
Zelenina	2 200	2 130	3 500	11 050	15 524	14 869	15 129	14 825	14 150	14 385	14 223	15 499	216	40	9
Speciální byliny	2 200	2 130	2 000	11 050	15 524	14 869	15 129	14 825	14 150	14 385	14 223	15 499	453	40	9
Průměrná platba	2 000	1 245	1 080	1 340	1 970	2 260	2 710	2 750	2 695	2 780	2 770	2 850	24	47	3
Celková podpora (mil. Kč) ¹⁾	48,1	84,2	168,0/ 230,8	310,9/ 299,7	539,9	691,7	989,6	1 162,6	1 239,7	1 277,6	1 262,3	1 272,3	35	80	1

¹⁾ Celková podpora představuje od roku 2004 objem zažádaných namísto do té doby uváděných vyplácených dotací, které jsou vypláceny vždy v průběhu následujícího roku.
Pozn.: Platby v letech 2007 až 2014 byly přepočteny na Kč dle směnného kurzu platného pro přepočet sazeb v rámci AEO, a to 27,525 Kč/EUR (2007); 26,364 Kč/EUR (2008); 26,825 Kč/EUR (2009); 26,285 Kč/EUR (2010); 25,088 Kč/EUR (2011); 25,505 Kč/EUR (2012); 25,218 Kč/EUR (2013) a 27,481 Kč/EUR (2014).

Tab. 333 Zažádané finanční prostředky na plochu v roce 2016, 2017 a 2018

Užití půdy	Zažádaná výměra (ha)		Zažádané finanční prostředky (v tis. Kč)		Sazba na ha (v Kč)	
	2017	2018	2017	2018	2017 ¹⁾	2018 ¹⁾
Přechod na postupy a způsoby ekologického zemědělství						
Travní porosty	24 103	20 751	54 708	44 509	2 270	2 145
Orná půda	11 162	15 285	79 754	102 370	x	x
<i>Pěstování zeleniny a speciálních bylin</i>	1 152	1 310	16 687	17 941	14 483	13 687
<i>Pěstování trav na semeno</i>	99	233	712	1 581	7 161	6 767
<i>Pěstování ostatních plodin</i>	9 190	12 999	60 844	81 327	6 620	6 256
<i>Odplevelování dočasným zatravněním</i>	697	738	1 488	1 490	2 135	2 017
<i>Odplevelování dočasným úhorem</i>	23	3	21	3	919	868
<i>Pěstování jahodníku</i>	1	2	2	28	18 077	17 083
Ovocné sady	845	520	13 485	6 894	x	x
<i>Intenzivní sady</i>	432	196	9 724	4 140	22 292	21 066
<i>Ostatní sady</i>	273	214	3 136	2 290	11 457	10 699
<i>Krajinotvorné sady</i>	140	110	625	464	4 458	4 213
Vinice	115	71	2 805	1 642	24 319	22 982
Chmelnice	0	0	0	0	24 319	22 982
Platba na zachování postupů ekologického zemědělství						
Travní porosty	396 983	409 340	890 330	867 550	2 243	2 119
Orná půda	55 337	60 546	283 523	291 625	x	x
<i>Pěstování zeleniny a speciálních bylin</i>	2 695	2 712	33 939	32 277	12 592	11 899
<i>Pěstování trav na semeno</i>	105	93	512	430	4 864	4 596
<i>Pěstování ostatních plodin</i>	50 386	55 454	245 069	254 884	4 864	4 596
<i>Odplevelování dočasným zatravněním</i>	2 136	2 285	3 983	4 027	1 864	1 762
<i>Odplevelování dočasným úhorem</i>	13	2	10	2	784	741
<i>Pěstování jahodníku</i>	2	0	10	5	15 753	14 887
Ovocné sady	3 637	3 901	49 578	50 623	x	x
<i>Intenzivní sady</i>	1 373	1 570	28 914	31 242	21 049	19 892
<i>Ostatní sady</i>	1 509	1 484	17 296	15 812	11 457	10 648
<i>Krajinotvorné sady</i>	755	847	3 368	3 569	4 458	4 213
Vinice	710	801	16 221	17 289	22 833	21 577
Chmelnice	4	6	111	142	22 833	21 577
Celkem²⁾	492 896	511 221	1 390 515	1 382 644	x	x

¹⁾ Sazby platí pro nové závazky PRV 2014-2020.

Pozn. Směnný kurz pro rok 2017 činil 27,021 Kč/EUR. Směnný kurz pro rok 2018 činil 25,535 Kč/EUR.

Zdroj: SZIF; zpracoval ÚZEI

9.2 Podpora EZ v rámci dalších opatření PRV

S ohledem na nízkou produkci biopotravin v ČR se MZe rozhodlo od roku 2007 zvýhodnit výrobce biopotravin a ekologické zemědělce u vybraných opatření PRV při bodovém hodnocení podaných projektů. V rámci výzev pro rok 2018 se jednalo o podporu investic v následujících operacích: Investice do zemědělských podniků (Operace 4.1.1), Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů (Operace 4.2.1), Zahájení činnosti mladých zemědělců (Operace 6.1.1), Investice do nezemědělských činností (Operace 6.4.1), Podpora agroturistiky (Operace 6.4.2), Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh (Operace 16.2.1), Sdílení zařízení a zdrojů (Operace 16.3.1) a Horizontální a vertikální spolupráce mezi účastníky krátkých dodavatelských řetězců a místních trhů (Operace 16.4.1).

Tab. 344 Přehled zájmu o investiční opatření PRV s bodovým zvýhodněním v roce 2018

Operace	Počet schválených žádostí		Požadovaná výše dotace	
	(abs.)	(%)	(mil. Kč)	(%)
Investice do zemědělských podniků	568	35,24	375,16	15,20
Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů	61	19,49	65,77	10,12
Zahájení činnosti mladých zemědělců	100	33,78	120,00	33,78
Investice do nezemědělských činností	49	27,07	61,93	27,94
Podpora agroturistiky	27	72,97	68,67	75,55
Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií při zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh	1	4,35	25,00	15,62
Sdílení zařízení a zdrojů	4	17,39	13,73	23,02
Celkem	810	32,60	730,26	18,23

Zdroj: Odbor Řídící orgán PRV MZe, zpracoval ÚZEI; stav ke dni 31.5. 2019

Pozn.: Výsledky počtu schválených žádostí a požadované výše dotace jsou průběžné k datu 31.5. 2019.

Schvalování v některých operacích stále probíhá, a proto počet schválených žádostí ani požadovaná výše dotace nemusí být konečná.

V rámci těchto 7 operací byla v roce 2018 třetina (32,6 %) schválených žádostí podána subjekty registrovanými v EZ (34,0 % v roce 2017), a to s požadavkem o dotaci ve výši 730,26 mil. Kč (18,2 % všech dotací). K nejčastěji využívané operaci v roce 2018 patřila, stejně jako v roce 2017, operace „Investice do zemědělských podniků“, ve které bylo také alokováno nejvíce finančních prostředků (viz Tab. 34). Významné finanční prostředky byly poskytnuty také u operace Zahájení činnosti mladých zemědělců. Příjem žádostí pro operaci „Horizontální a vertikální spolupráce mezi účastníky krátkých dodavatelských řetězců a místních trhů“ byl v roce 2018 opět spuštěn, ale údaje o doručených a následně schválených žádostech budou k dispozici až během roku 2020.

Závěr zprávy

Údaje prezentované v této zprávě jsou získávány díky finanční podpoře a zájmu MZe mít k dispozici aktuální statistické informace o ekologickém zemědělství v ČR. Sběr potřebných údajů je prováděn ve spolupráci s kontrolními organizacemi na základě dotazníku, který je vyplňován za ekofarmy hospodařící v systému ekologického zemědělství v daném roce šetření. Za rok 2018 byly získány údaje od 4 575 ekozemědělců.

Důvodem sběru těchto dat je potřeba získat podklady pro vyplnění povinných statistických výkazů o EZ pro Eurostat a dále mít k dispozici údaje potřebné pro popis reálné situace v ekologickém sektoru a hodnocení státní politiky pro EZ.

Z výše popsanych údajů vyplývá, že v roce 2018 byla z PRV poskytnuta podpora sektoru EZ v celkové výši zhruba 2,11 mld. Kč. Z toho v rámci opatření "Ekologického zemědělství" bylo zažádáno o 1,38 mld. Kč a v rámci sedmi bodově zvýhodněných operací PRV o dalších cca 0,73 mld. Kč. K této částce je třeba přičíst další finanční prostředky žádané např. z titulů Agroenvironmentálních klimatických opatření (AEKO), zejména titulů spadajících pod "Ošetřování travních porostů". Z výše uvedeného je zřejmé, že je nezbytné mít k dispozici detailní informace o vývoji EZ k hodnocení dosavadní státní politiky a zejména k poskytování argumentů pro vynakládání veřejných finančních prostředků právě do ekologického sektoru.

Z tohoto důvodu se také MZe rozhodlo v roce 2012 podpořit další tematický úkol zaměřený na porovnání ekonomiky ekologického a konvenčního zemědělství (skupiny výrobního zaměření, třídy ekonomické velikosti, kategorie LFA absolutně i v přepočtu Kč/ha) v rámci sítě FADN.

Pokračovat bude taktéž tento tematický úkol a sběr výše popsanych informací bude probíhat v pravidelných ročních intervalech. Cílem je proces sběru dat maximálně zautomatizovat a údaje existující v jiných šetřeních či databázích (např. ČSÚ, registr zvířat, registr vinic a sadů na ÚKZÚZ aj.) čerpat přednostně z těchto zdrojů. Část údajů lze např. čerpat online z registru všech ekologických podnikatelů (REP) dostupného na stránkách MZe, který je z pohledu povinných hlášení a evidencí velkým přínosem.